

SWARZĘDZ W CZORAJ I DZIŚ

Swarzędz then and now • Swarzędz gestern und heute

1638 – 2023
Swarzędz 385 lat

SWARZĘDZ W CZORAJ I DZIŚ

Album z okazji 385. rocznicy lokacji miasta

Swarzędz then and now

Album commemorating the 385th anniversary of granting the town privileges to Swarzędz

Swarzędz gestern und heute

Album anlässlich des 385-jährigen Jubiläums der Stadt

Urząd Miasta i Gminy w Swarzędzu
62-020 Swarzędz, ul. Rynek 1
www.swarzedz.pl, e-mail: umig@swarzedz.pl

Zespół redakcyjny:
Aurelia Szafran-Bartoszek, Ewa J. Buczyńska, Włodzimierz Buczyński, Antoni Kobza
Agata Kubacka, Bolesława Nawrocka

Tłumaczenie na język angielski – Michał Sajda, Grażyna Jurlewicz; korekta – Maciej Gronowski
Tłumaczenie na język niemiecki – Dariusz Raczkowski, Grażyna Jurlewicz; korekta – Julia Kotecka,
Nicolas Marxen

Korekta:
Hanna Jałocha, Renata Czarnecka – Pyła

Pocztówki i zdjęcia archiwalne pochodzą ze zbiorów:
Swarzędzkiego Centrum Historii i Sztuki, Biblioteki Publicznej w Swarzędzu, Ośrodka Kultury
w Swarzędzu, Ochotniczej Straży Pożarnej w Swarzędzu, Cechu Stolarzy Swarzędzkich,
Wiesława Szczuchury, Włodzimierza Buczyńskiego, Remika Błachnio

Zdjęcia współczesne:
Henryk Błachnio, Remigiusz Błachnio, Marek Błachnio, Włodzimierz Buczyński,
Sławomir Jóźwiak, Marcin Młodziński, Jacek Mójta, Bolesława Nawrocka,
Izabela Paprzycka, Leszek Frysiak, Tomasz Rybarczyk

Zdjęcie współczesne na okładce:
R. Błachnio

Opracowanie graficzne i przygotowanie do druku:

VEGA Studio Adv. Tomasz Müller
82-500 Kwidzyn, ul. Grudziądzka 22/3A
www.grupavega.pl, e-mail: biuro@grupavega.pl

Koordinator wydania:
Magdalena Małińska-Murek, Joanna Müller

Wszelkie prawa zastrzeżone / All rights reserved
Printed in Poland – Kwidzyn 2023
Przedruk i powielanie w jakiegokolwiek formie jest zabronione

Wydanie pierwsze

Sfinansowano przez Gminę Swarzędz

ISBN 978-83-941082-7-4

Szanowni Państwo!

Z prawdziwą przyjemnością, po 5 latach od pierwszego wydania, oddajemy w Państwa ręce publikację, dzięki której chcemy ocalić od zapomnienia dzieje naszego miasta.

Poprzednia edycja została przez Państwa entuzjastycznie przyjęta, stąd kolejne, jubileuszowe wydanie. Album wypełniają informacje oraz współczesne i archiwalne zdjęcia miejsc związanych ze Swarzędzem. Stare fotografie prezentują nie tylko czasy przedwojenne, ale i te bliższe naszej współczesności.

Przez stulecia Swarzędz zmieniał się. Zmieniała się codzienność i miejskie pejzaże. Niegdyś utożsamiany głównie ze stolarstwem, dziś stanowi nowoczesny ośrodek miejski z prężnie rozwijającymi się, nowymi gałęziami gospodarki. Od lat nie zmieniło się jednak jedno. To dobre miejsce dla każdego kolejnego pokolenia mieszkańców.

Historia Swarzędza zapisana na kartach albumu może sprawić, że zostanie zapamiętana. Mam nadzieję, że nasza publikacja będzie wykorzystywana przez nauczycieli i uczniów swarzędzkich szkół, a z przyjemnością i radością zajrzą do niej także swarzędzanie zainteresowani dziejami miasta, w którym żyją.

Życzę Państwu pełnej refleksji lektury.

Marian Szkudlarek
Burmistrz Miasta i Gminy Swarzędz

Ladies and Gentlemen,

It is a great pleasure for us to put a publication in your hands 5 years after the first edition, with which we want to save the history of our city from oblivion.

The previous edition was received with enthusiasm by you, hence another anniversary edition. The album is filled with information and contemporary photos as well as archive photographs of places connected with Swarzędz. The old photographs show not only the pre-war period, but also such motifs that are closer to our present time.

Swarzędz has changed over the centuries. Everyday life and cityscapes have changed. Once identified mainly with carpentry, it is now a modern urban centre with rapidly developing new industries. One thing, however, has not changed over the years. It is a good place for each successive generation of inhabitants.

The history of Swarzędz recorded on the pages of this album can thus become unforgettable. I hope that our publication will be used by teachers and pupils of the Swarzędz schools and that the inhabitants of Swarzędz, who are interested in the history of the town they live in, will also browse through it with joy and pleasure.

I wish you an attentive reading.

Marian Szkudlarek

Mayor of the Town and Commune of Swarzędz

Sehr geehrten Damen und Herren!

Es ist uns eine große Freude, Ihnen 5 Jahre nach der ersten Ausgabe eine Publikation in die Hand zu geben, mit der wir die Geschichte unserer Stadt vor dem Vergessen bewahren wollen.

Die vorherige Ausgabe wurde von Ihnen mit Begeisterung aufgenommen, daher eine weitere Jubiläumsausgabe. Das Album ist gefüllt mit Informationen sowie zeitgenössischen Fotos und Archivfotos von Orten, die mit Swarzędz verbunden sind. Die alten Fotografien zeigen nicht nur die Vorkriegszeit, sondern auch solche Motive, die unserer heutigen Zeit näher sind.

Im Laufe der Jahrhunderte hat sich Swarzędz verändert. Verändert haben sich das Alltagsleben und die Stadtlandschaften. Einst vor allem mit dem Tischlerhandwerk identifiziert, ist es heute ein modernes städtisches Zentrum mit sich rasch entwickelnden neuen Wirtschaftszweigen. Eines hat sich jedoch im Laufe der Jahre nicht geändert. Es ist ein guter Ort für jede nachfolgende Generation von Einwohnern.

Die Geschichte von Swarzędz (Deutsch: Schwersenz), die auf den Seiten dieses Albums festgehalten ist, kann dadurch unvergesslich werden. Ich hoffe, dass unsere Publikation von Lehrern und Schülern der Swarzędzer Schulen genutzt werden wird und dass auch die Einwohner von Swarzędz, die sich für die Geschichte der Stadt, in der sie leben, interessieren, mit Freude und Vergnügen darin blättern werden.

Ich wünsche Ihnen eine aufmerksame Lektüre.

Marian Szkudlarek

Bürgermeister der Stadt und Gemeinde Swarzędz

Swarzędzu

ABOUT SWARZĘDZ • ÜBER SWARZĘDZ

Swarzędz jest miastem sąsiadującym od zachodu z Poznaniem. Jest największą i jednocześnie najgęściej zaludnioną gminą w aglomeracji poznańskiej. Gmina liczy obecnie (2023 r.) 50 tys. mieszkańców, z czego w samym mieście zajmującym powierzchnię 8,2 km² 27 tys. mieszkańców.

Miasto położone jest na południowym brzegu Jeziora Swarzędzkiego, przez które przepływa rzeka Cybina, prawy dopływ Warty. Cybina płynie tutaj polodowcową pradoliną, objętą ochroną w ramach programu „Natura 2000”. W północnej części gminy – na terenach będących otuliną Parku Krajobrazowego „Puszcza Zielonka” – rzeźbę terenu urozmaicają pagórki morenowe porośnięte lasami oraz dolina rzeki Głównej z zaporą i zachodnim fragmentem zbiornika retencyjnego „Jezioro Kowalskie”. Na wschodzie natomiast znajduje się malowniczy jar i niewielkie Jezioro Uzarzewskie.

Swarzędz is the western neighbour of Poznań, and, simultaneously, the capital of the largest and the most densely populated commune within the Poznań agglomeration. The municipality has currently (2023) 50,000 inhabitants, 27,000 of whom live in the town alone, which covers an area of 8.2 km².

The town is situated on the southern shore of Swarzędz Lake, through which the River Cybina, the right tributary of the River Warta, flows. The River Cybina flows along a postglacial ice-marginal valley, protected under the program 'Natura 2000', here. In the northern part of the commune, which constitutes the protection zone of Zielonka Forest Landscape Park, the landscape is made more varied by moraine hills covered with forests along with the River Główna valley with a dam, and the western fragment of 'Kowalskie Lake' Water Reservoir. On the east, one can find a picturesque canyon and small Uzarzewskie Lake.

Swarzędz (Deutsch: Schwersenz) ist eine Stadt, die im Westen an Poznań (Dt.: Posen) grenzt. Es ist die Hauptstadt der größten und gleichzeitig der am dichtesten besiedelten Gemeinde in der Posener Agglomeration. Die Gemeinde hat derzeit (2023) 50.000 Einwohner, davon allein in der Stadt mit einer Fläche von 8,2 km² 27.000 Einwohner.

Die Stadt liegt am südlichen Ufer des Swarzędzki-Sees, durch den der Fluss Cybina, der rechte Nebenfluss der Warta, fließt. Cybina fließt hier durch das postglaziale Urstromtal und ist im Rahmen des „Natura 2000“ Programms geschützt. Im nördlichen Teil der Gemeinde – einer Pufferzone des Landschaftsparks „Puszcza Zielonka (Dt.: Zielonka-Urwald)“ – wird die Landschaft um die bewaldeten Moränenhügel und das Tal des Flusses „Główna“ mit einem Damm und einem westlichen Teil des Stausees „Jezioro Kowalskie“ bereichert. Im Osten gibt es eine malerische Schlucht und einen kleinen See – Jezioro Uzarzewskie.

▲ AKT ZAŁOŻENIA MIASTA, fot. M. Młodziński

The act of founding the town / Der Gründungsakt der Stadt

Swarzędz to ważny punkt komunikacyjny. Przebiega tędy droga krajowa nr 92 w kierunku Warszawy, łącząca się z autostradą A2 oraz droga wojewódzka nr 194 w kierunku Gniezna, a także szlaki kolejowe Berlin – Warszawa oraz Poznań – Gniezno – Bydgoszcz.

Dzięki korzystnemu położeniu na szlaku handlowym w kierunku na wschód (Mazowsze) już w XIV wieku Swarzędz był dobrze rozwiniętą osadą wiejską.

Najstarsza wzmianka o Swarzędzu pochodzi z 1366 roku. Była to wówczas osada szlachecka z kościołem parafialnym i karczmą, będąca własnością Tomisława, a od początku XV wieku możnego rodu Górków. W końcu XVI wieku wieś przeszła drogą dziedziczenia w ręce Czarnkowskich, którzy w 1610 r. sprzedali ją Zygmuntowi z Grudny Grudzińskiemu (ok. 1568-1653).

W 1621 roku podpisał on stosowną umowę ze starszyzną żydowską z Poznania, na mocy której Żydzi z przeludnionego Poznania mogli osiedlać się w Swarzędzu, a właściciel osady zapewniał im odpowiednie warunki bytowania (m.in. drewno na budowę domów i prawo do zbudowania synagogi i założenia cmentarza). W późniejszych latach Grudziński zachęcił do osiedlenia się we wsi także ludność wyznania ewangelickiego, szczególnie z terenów Śląska. Dla wszystkich tych osadników Grudziński wydzielił osobny teren, nazwał go od swego herbu Grzymałowem, a w 1638 roku nadał mu prawa miejskie, zatwierdzone przez króla Władysława IV Wazę. Herb miasta powstał z połączenia dwóch herbów rodowych – Grudzińskich (h. Grzymała)

Swarzędz is an important transport hub. It lies directly on the route E92 leading towards Warsaw, which links with the A2 motorway and the route No. 194 towards Gniezno as well as the Berlin-Warsaw railway route.

Thanks to its convenient location on the eastbound trade route (towards the Mazovia region), Swarzędz was a well-developed rural settlement as soon as in the 14th century.

Swarzędz was first mentioned in 1366. At that time, it was a nobility settlement with a parish church and an inn belonging to Tomisław. From the beginning of the 15th century, it belonged to the mighty family of Górka. At the end of the 16th century, the village was passed by rule of inheritance to the Czarnkowski family, who sold it to Zygmunt Grudziński (1568-1653) in 1610.

In 1621, he concluded an appropriate agreement with the Jewish elders from Poznań, according to which Jews from then overpopulated Poznań could freely settle in Swarzędz. The owner ensured the suitable conditions of living (amongst others, wood for construction and the right to build a synagogue as well as to establish a cemetery). Later on, he also invited the people of the Evangelical denomination, especially from Silesia, to settle in Swarzędz. For all these settlers, Grudziński set aside a separate area which he called Grzymałów after his coat of arms. In 1638, Swarzędz was granted town privileges, which were approved by the Polish King, Ladislaus IV Vasa. The town's coat of arms was created by means of merging two coats of arms: of the Grudziński family (the Grzymała coat of arms)

Swarzędz ist ein wichtiger Kommunikationspunkt. Die Straße Nr. 92 verläuft in Richtung Warschau und verbindet sich mit der Autobahn A2 und der Straße Nr. 194 in Richtung Gniezno sowie mit der Eisenbahnlinie Berlin - Warschau.

Dank seiner günstigen Lage an der Handelsstraße in Richtung Osten (Masowien) war Swarzędz bereits im vierzehnten Jahrhundert eine gut ausgebaute ländliche Siedlung.

Die älteste Erwähnung von Swarzędz stammt aus dem Jahre 1366. Es war damals die Siedlung mit der edlen Pfarrkirche und Taverne im Besitz von Tomisław, und am Anfang des fünfzehnten Jahrhunderts der reichen Familie Górka. Am Ende des sechzehnten Jahrhunderts wurde das Dorf durch Erbschaft in die Hände der Familie Czarnkowski übergeben, die es im Jahre 1610 an Zygmunt Grudziński verkaufte (1568-1653).

Im Jahre 1621 unterzeichnete dieser eine entsprechende Vereinbarung mit den Ältesten der Juden in Poznań, kraft derer die Juden aus Poznań sich in Swarzędz niederlassen konnten, und der Besitzer der Siedlung ihnen geeignete Wohnbedingungen sicherte (u.a. Holz für Holzhäuser und das Recht, eine Synagoge und einen Friedhof zu bauen). In späteren Jahren ermutigte Grudziński auch die protestantische Bevölkerung, die vor allem aus Schlesien stammte, sich in diesem Dorf anzusiedeln. All diesen Siedlern gab Grudziński ein separates, abgetrenntes Gebiet, nannte es Grzymałów, wie der Name seines Wappens, und verlieh ihm im Jahre 1638 die Bürgerrechte – was vom polnischen König Wladislaw IV. Wasa genehmigt

i Opalińskich (h. Łódzia), z których wywodziła się żona Zygmunta Grudzińskiego – Anna. Herb przedstawia więc otwartą bramę o trzech wieżach w złotej lub żółtej łodzi, w środku bramy zaś stojącego rycerza z mieczem.

Po Grudzińskich właścicielami miasta byli: Opalińscy, Działyńscy, Jerzy Unrug, Garczyńscy, Koźmińscy z Iwanowic (wielcy darczyńcy wobec kościoła parafialnego, niektórzy z nich zostali pochowani w jego podziemiach), Jan Klug – bankier króla Stanisława Augusta Poniatowskiego, August Aleksander Bojanowski, Fryderyk Leopold Wildegans oraz berlińska Kasa Wdów, od której ostatecznie odkupił miasto rząd pruski.

Działalność Zygmunta Grudzińskiego spowodowała, że przez ponad trzy wieki miasto Swarzędz (Grzymałowo) miało charakter wielokulturowy, a ślady tej wielokulturowości przetrwały do dnia dzisiejszego. Nazwa „Grzymałowo” – mało popularna wśród ludności, ostatecznie zanikła. Trzy organizmy administracyjne, tj. Swarzędz Miasto, Swarzędz Wieś i dominium (majątek) Hoffmeyerów zostały połączone w całość, na mocy odpowiednich decyzji władz państwowych, w 1934 roku.

Miasto od początku swego istnienia miało charakter rzemieślniczo-handlowy. Handlem zajmowali się głównie Żydzi, rzemiosłem zaś ludność protestancka (płóciennicy, sukiennicy i tkacze). Najazd szwedzki oraz późniejsza wojna północna przerwały korzystny rozwój miasta. Kilkakrotnie Swarzędz pustoszyły

and the Opaliński family (the Łódzia coat of arms), from which Anna, Zygmunt’s wife, came. The coat of arms shows an open gate with three towers placed on a golden boat, with a knight standing in the middle of the gate, sword in hand.

After the Grudziński family, Swarzędz belonged to the following families: Opaliński, Działyński, Jerzy Unrug, the Koźmiński of Iwanowice (these were very generous sponsors of the parish church, some of whom are buried in the building’s undergrounds), Jan Klug, the banker of King Stanisław August Poniatowski, August Aleksander Bojanowski, Fryderyk Leopold Wildegans and the Berlin Widow Fund, from which the town was ultimately acquired by the Prussian government.

Thanks to the activities of Zygmunt Grudziński, the town of Swarzędz (Grzymałowo) retained a multicultural nature for three centuries, and the traces of this multiculturalism have survived to this very day. The name ‘Grzymałowo’, not so popular amongst the local population, had finally disappeared, and the three existing administrative organisms, i.e. Swarzędz City, Swarzędz Village and the dominion of the Hoffmeyer family, were grouped together pursuant to the relevant decision of the public authorities of 1934.

The town had a craft and trade character from the very beginning. Trade was conducted primarily by the Jewish population, while the Protestant residents (linen-drapers, clothiers and weavers) were engaged in craft. However, the Swedish war campaign in Poland, along with the subsequent Nordic War, brought the

wurde. Der Wappen wurde aus der Fusion von zwei Familienwappen geschaffen – Grudzinski (Wappen Grzymała) und Opaliński (Wappen Łódzia), aus der die Frau von Zygmunt Grudziński – Anna – stammte. Der Wappen zeigt ein offenes Tor mit drei Türmen in einem goldenen Boot, und in der Mitte des Tores steht ein Ritter mit einem Schwert.

Nach der Familie Grudziński waren folgende Familien die Besitzer der Stadt: die Familie Opaliński, Działyński, Jerzy Unrug, die Familie Garczyński und die Familie Koźmiński aus Iwanowice (große Sponsoren der Pfarrkirche, einige von ihnen wurden in seiner Krypta begraben), Jan Klug – Bankier des Königs Stanislaw August Poniatowski, August Alexander Bojanowski, Frederick Leopold Wildegans und die Berliner Kasse der Witwen, von der die preußische Regierung schließlich die Stadt kaufte.

Die Aktivität von Zygmunt Grudziński hat dazu geführt, dass die Stadt Swarzędz (Grzymałowo) fast drei Jahrhunderte lang einen multikulturellen Charakter hatte und die Spuren dieser Multikulturalität bis heute überlebt haben. Der Name „Grzymałowo” – sehr beliebt bei der Bevölkerung, verschwand schließlich, und die bestehenden drei Verwaltungsorganismen, das heißt die Stadt Swarzędz, das Dorf Swarzędz und das Landgut der Familie Hoffmeyer wurden im Jahre 1934 kraft der einschlägigen Entscheidungen der staatlichen Behörden miteinander verbunden.

Von Anfang an hatte die Stadt einen handwerklichen und kommerziellen Charakter. Juden befassten sich hauptsächlich mit dem Handel, und die protestantischen

▲ MAPA Z ROKU 1893
Map from 1893 / Landkarte aus dem Jahre 1893

▲ KURORT MARCO W SWARZĘDZU – ŁÓDŹ WYCIEZKOWA KUNEGUNDA, OK. 1903 R.

Marco Resort in Swarzędz – Kunegunda cruise boat, circa 1903 / Kurort Marco in Swarzędz – Ausflugsboot Kunigunde, um 1903

przemarsze armii różnych państw, grabieże, a także wielkie pożary (1656, 1704 i 1768) i epidemie chorób (m.in. cholery).

Koniec XVIII wieku to unicestwienie państwa polskiego oraz podział jego ziem między trzy sąsiednie mocarstwa. Dla Wielkopolski i tym samym dla Swarzędza, to początek 125-letniej niewoli pruskiej, walki o tożsamość narodową i religijną, obrona przed germanizacją. Po zakończeniu I wojny światowej, w której, jako mieszkańcy zaboru pruskiego, brali udział także swarzędzanie, w efekcie zwycięskiego Powstania Wielkopolskiego (w którym wzięło bezpośredni udział około 80 ochotników ze Swarzędza) miasto powróciło do Polski.

W XIX wieku nastąpił znaczny rozwój nowej gałęzi rzemiosła, tj. stolarstwa i dziedzin pokrewnych, które zastąpiły w Swarzędzu upadające sukiennictwo. Co prawda już król Jan Kazimierz w 1658 roku zatwierdził ustawę dla cechu teszarskiego, czyli stolarskiego, jednak wówczas to rzemiosło nie dominowało wśród warsztatów swarzędzkich.

W 1890 roku stolarze swarzędzcy August i Józef Fietz jako pierwsi w Swarzędzu uruchomili maszyny parowe w swoim warsztacie stolarskim. Dwa lata później takie maszyny, wspomagające pracę stolarzy, wprowadził mistrz kołodziejski Teofil Hoffmann w zakładzie obróbki drewna, a następnie Antoni Tabaka. Zakład stolarski tego ostatniego stał się w okresie dwudziestolecia międzywojennego zaczątkiem dużej Fabryki Stołów i Krzesel, która, najpierw przejęta przez niemieckiego okupanta podczas II wojny światowej,

end to the town's prosperous development. Swarzędz was repeatedly ravaged by various marching armies, suffered from plundering as well as great fires (1656, 1704 and 1768) and the outbreaks of diseases (including cholera).

The end of the 18th century was marked by the partitioning of the Polish state and distribution of its lands between three neighbouring powers. For the Greater Poland region, including Swarzędz, this began the 125-year-period of Prussian slavery, combined with struggle for national and religious identity as well as defense against Germanization. After the end of World War I, in which the citizens of Swarzędz also took part as German subjects, and the successful Greater Poland uprising (in which about 80 volunteers from Swarzędz were directly involved), the town finally found itself on the territory of Poland.

The 19th century was marked by the significant growth of craft, including carpentry and related branches, which replaced the declining drapery. King John Casimir II Vasa approved the act on joiners' guild, that is the carpenters' guild, already in 1658, however, at that time craft did not dominate Swarzędz-based workshops.

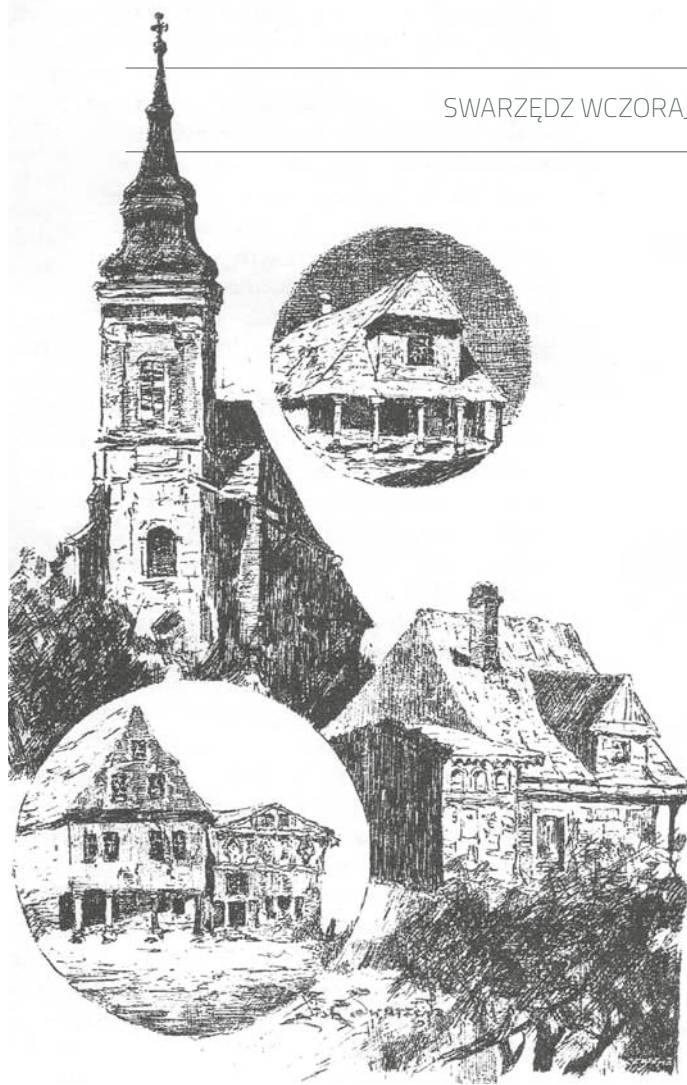
In 1890, two carpenters from Swarzędz, August and Joseph Fietz, were the first to run steam engines in their carpentry workshop in the town. Two years later, such machines, dedicated to facilitating the work of carpenters, were introduced by the wheelwrighting master Teofil Hoffmann at his wood-processing facility; his example was followed by Antoni Tabaka. During the interwar period, the latter's carpentry plant was

Einwohner (Leinwandmacher, Tuchmacher und Weber) mit dem Handwerk. Der schwedische Überfall und der darauffolgende nordische Krieg unterbrachen die günstige Entwicklung der Stadt. Swarzędz wurde von den Durchmärschen der Armeen von verschiedenen Ländern, Plünderungen und großen Bränden (1656, 1704 und 1768) sowie von Epidemien von Krankheiten (einschließlich Cholera) verwüstet.

Das Ende des XVIII. Jahrhunderts war gleichzusetzen mit dem Untergang des polnischen Staates und der Teilung seiner Ländereien zwischen drei benachbarten Mächten. Für Großpolen und Swarzędz war es der Beginn von 125 Jahren preußischer Sklaverei, der Kampf für die nationale und religiöse Identität, die Verteidigung gegen die Germanisierung. Nach dem Ende des Ersten Weltkriegs, an dem auch die Swarzędzer als Bewohner des preußischen Teilungsgebiets teilnahmen, kehrte die Stadt im Zuge des siegreichen Großpolnischen Aufstands (an dem etwa 80 Freiwillige aus Swarzędz direkt beteiligt waren) zu Polen zurück.

Im XIX. Jahrhundert gab es eine bedeutende Entwicklung eines neuen Zweiges des Handwerks, d.h. des Tischlerhandwerks und verwandter Bereiche, die die rückläufige Tuchherstellung ersetzten. Der König Johann Kasimir beschloss bereits im Jahre 1658 ein Gesetz für die Schreinerzunft, aber damals dominierte dieses Handwerk nicht die Werkstätten in Swarzędz.

Im Jahre 1890 waren die Schreiner aus Swarzędz August und Józef Fietz die ersten in Swarzędz, die in ihren Werkstätten Dampfmaschinen starteten. Zwei Jahre später wurden solche Maschinen, die die Arbeit der Zimmerleute unterstützten, vom Stellmacher

▲ SWARZĘDZKIE BUDYNKI (M.IN. KOŚCIÓŁ PW. ŚW. MARCINA) – ILUSTRACJA Z CZASOPISMA „ŚWIAT” Z 1893 R.

Buildings in Swarzędz (among others, St. Martin's Church) – illustration taken from 'Świat' from 1893 / Gebäude in Swarzędz (u. a. Kirche des Heiligen Martin) – Abbildung aus der Zeitschrift „Świat” aus dem Jahre 1893

a po jej zakończeniu znacionalizowana, weszła w skład Swarzędzkich Fabryk Mebli.

W 1922 r. reaktywowano cech stolarzy swarzędzkich. W 1934 r. cech zorganizował pierwsze swarzędzkie Targi Meblowe, które miały być sposobem na ożywienie zastoju w produkcji mebli w wyniku światowego kryzysu gospodarczego. Na potrzeby drugich Targów Meblowych w 1935 r. pobudowano pawilon wystawienniczy, a samą imprezę powtórzono jeszcze trzykrotnie. Odtąd aż do końca XX wieku Swarzędz kojarzony będzie właśnie ze stolarstwem i meblarstwem.

Wybuch II wojny światowej i okupacja niemiecka, to okres walki o przetrwanie narodowe i społeczne. Już w październiku 1939 r. rozstrzelano kilku mieszkańców Swarzędza za to, że bronili Ojczyzny próbując przeciwstawić się najeźdźcy hitlerowskiemu. Wiele rodzin zostało wysiedlonych do Generalnego Gubernatorstwa i uwięzionych w obozach koncentracyjnych, wiele osób przeszło przez katorgę Fortu VII w Poznaniu (zamęczony został tutaj m.in. Stanisław Kwaśniewski – powstaniec wielkopolski). W Buchenwaldzie zginął długoletni burmistrz miasta Tadeusz Staniewski. W Bydgoszczy rozstrzelano swarzędzkiego proboszcza ks. Stanisława Koźlika. Podczas wojny zamknięto kościół parafialny i przekształcono go na magazyn mebli. Zniszczono cmentarz żydowski, a w samym mieście utworzono obóz niewolniczej pracy dla Żydów, wykorzystując ich do prac przy budowie drugiego toru kolejowego na trasie Poznań – Warszawa. Nieznana jest liczba ofiar tego obozu. Wszystkie zakłady rze-

developed into the large Table and Chair Factory that, having nationalised after World War I, became part of the Swarzędzkie Furniture Manufacturing Plants.

The guild of Swarzędz-based carpenters was reactivated in 1922. In 1934, the guild organised the first Swarzędz Furniture Fair, which was intended to revive furniture production that had stagnated as a result of the Great Depression. An exhibition pavilion was erected for the second Furniture Fair, and the event was organised three more times afterwards. Since then, Swarzędz had been associated with carpentry and furniture making up until the end of the 20th century.

The outbreak of World War II, and the Nazi occupation of Poland, meant the beginning of arduous fight for social and national survival. In October 1939, several citizens of Swarzędz were executed by firing squad for defending their homeland and attempting to fight back the German invader. A large number of families were deported to the General Government and many people experienced the ordeal of Fort VII (amongst others, Stanisław Kwaśniewski, one of Greater Poland insurgents, died here) and concentration camps. Tadeusz Staniewski, the long-term mayor of Swarzędz, died in Buchenwald. Father Stanisław Koźlik, the parson from Swarzędz, was executed by firing squad in Bydgoszcz. The parish church was closed and transformed into a furniture storage. The Jewish cemetery was destroyed, and a labour camp for Jews was established in the town itself. Jews worked on the construction of the second railway track on the Warsaw-Poznań route.

Teofil Hoffmann in der Holzverarbeitungsfabrik und dann von Antoni Tabaka eingeführt. Der Betrieb des Letzteren war der Anfang der großen Fabrik der Tische und Stühle in der Zwischenkriegszeit, die nach dem Zweiten Weltkrieg ein Teil der Swarzędz-Möbelfabrik wurde.

Im Jahre 1922 wurde die Zunft der Schreiner von Swarzędz reaktiviert. 1934 organisierte die Gilde die erste Swarzędz Möbelmesse, die dazu dienen sollte, die infolge der Weltwirtschaftskrise stagnierende Möbelfabrikation wiederzubeleben. Für die Bedürfnisse der zweiten Möbelmesse im Jahre 1935 wurde der Ausstellungspavillon gebaut, und die Veranstaltung selbst wurde dreimal wiederholt. Von dieser Zeit bis zum Ende des 20. Jahrhunderts wurde Swarzędz mit Tischlerei und Möbeln assoziiert.

Der Ausbruch des II. Weltkriegs und die Besatzung war eine Zeit des Kampfes für das nationale und soziale Überleben. Bereits im Oktober 1939 wurden mehrere Einwohner von Swarzędz erschossen, weil sie ihre Heimat verteidigten und versuchten, den Nazi-Angreifern Widerstand zu leisten. Viele Familien wurden in das Generalgouvernement verlegt, viele Menschen erlebten die Folter von Fort VII (Stanisław Kwaśniewski – der Teilnehmer des großpolnischen Aufstandes starb hier) und Konzentrationslager. In Buchenwald starb Tadeusz Staniewski, langjähriger Bürgermeister der Stadt. In Bydgoszcz wurde der Priester von Swarzędz, Stanisław Koźlik, erschossen. Die Pfarrkirche wurde geschlossen und in ein Möbelhaus umgewandelt. Der jüdische Friedhof wurde

▲ TABLICA PAMIĄTKOWA NA RYNKU POŚWIĘCONA SWARZĘDZKIM POWSTAŃCOM WIELKOPOLSKIM, fot. M. Młodziński

Commemorative plaque on the town market dedicated to Greater Poland Insurgents from Swarzędz / Gedenktafel auf dem Markt für die Posener Aufständischen aus Swarzędz

▲ 16 LUTEGO 1919 R. – POWSTANIE WIELKOPOLSKIE – UROCZYSTA PRZYSIĘGA STRAŻY LUDOWEJ NA RYNKU W SWARZĘDZU

16th February 1919 – Greater Poland Uprising – the solemn oath sworn by the People's Guard on the market in Swarzedz / 16. Februar 1919 – Posener Aufstand – Ein feierlicher Eid der Volkswache auf dem Markt in Swarzędz

mieślnicze odebrano Polakom i przekazano Niemcom lub oddano w zarząd władz okupacyjnych. Wzdłuż ulicy św. Marcina ulokowano duży obóz Arbeitsdienst (jego pozostałości w postaci niektórych drewnianych budynków przetrwały do dziś).

W styczniu 1945 roku do miasta wkroczyły oddziały Armii Czerwonej, a miasto przez kilka miesięcy stało się zapleczem wojskowym dla Rosjan w walkach o Poznań i Cytadelę. W budynku Szkoły Podstawowej nr 1, ratuszu i kilku kamienicach ulokowano duży szpital polowy, a na rynku i pobliskich uliczkach chowano żołnierzy poległych bezpośrednio w czasie walk i zmarłych w szpitalach. Jeszcze przez wiele lat miasto borykało się ze skutkami czasu wojny i niemieckiej okupacji oraz pierwszych miesięcy po wyzwoleniu.

Znaczącym impulsem w rozwoju miasta było powstanie Swarzędzkich Fabryk Mebli – jako miejsca pracy dla wielu swarzędzan, a także powstanie spółdzielni mieszkaniowej. Osiedla mieszkaniowe są dzisiaj ważnym elementem pejzażu współczesnego Swarzędza. Budowa kilkukondygnacyjnych bloków mieszkalnych przez spółdzielnię była, od lat sześćdziesiątych XX wieku, odpowiedzią na potrzeby lokalowe najpierw pracowników miejscowych zakładów pracy, mieszkańców miasta, później także osób spoza Swarzędza. Swarzędz zyskał więc nowych mieszkańców. W kolejnych latach, w północnej części miasta pojawiły się domy na os. Żygmunta III Wazy i Władysława IV, następnie na os. Dąbrowszczaków, Czwartaków, Kościuszkowców i przy ul. Gryniów, a także na południu Swarzędza,

All the craft businesses were taken from Poles and either given to Germans or submitted to the occupant's authority. A large Reich Labour Service camp was located along Świętego Marcina Street (its remains in the form of several wooden buildings are there to this very day).

In January 1945, the troops of the Red Army entered the town, which served as a rear area for Russians during their Battle of Poznań, and for the Citadel in particular. The building of Primary School No. 1 hosted a large field hospital, while the town market and its adjacent streets became the burial place for soldiers killed directly during the fighting and those who died in hospital. For many years, the town dealt with the severe consequences of both war and German occupation as well as of the first months after liberation.

A major impulse propelling the town's development was the establishment of Swarzędz Furniture Manufacturing Plants, an employer of many citizens, and the launch of a housing cooperative. Nowadays, housing estates are an essential element of the landscape of contemporary Swarzędz. The construction of high rise residential blocks by cooperative property launched in the 1960s was a response to the local needs, firstly of employees working in local establishments, then the residents of the town, and later also of people from outside of Swarzędz. Hence, the town gained new residents. In subsequent years, the northern part of Swarzędz saw the construction of houses in Sigismund III Vasa and Ladislaus IV Housing Estates,

zestört, und in der Stadt selbst wurde ein jüdisches Arbeitslager eingerichtet, wobei die Juden für den Bau einer zweiten Eisenbahnstrecke auf der Strecke Poznań-Warschau eingesetzt wurden. Handwerksbetriebe wurden den Polen entzogen und den Deutschen oder der Verwaltung der Besatzungsbehörden übergeben. Entlang der St. Martin-Straße befand sich ein großes Arbeitsdienstlager (seine Überreste blieben bis heute in Form einiger Holzbauten erhalten).

Im Januar 1945 drangen die Truppen der Roten Armee in die Stadt ein, und diese wurde für mehrere Monate zum Militärstützpunkt der Russen während den Kämpfen um Poznań und Cytadela. Ein großes Feldkrankenhaus befand sich im Gebäude der Grundschule Nr. 1, Soldaten wurden direkt während der Kämpfe getötet, und diejenigen, die im Krankenhaus starben, wurden auf dem Marktplatz und den nahen gelegenen Straßen begraben. Viele Jahre lang kämpfte die Stadt mit den Auswirkungen des Krieges und der deutschen Besatzung und den ersten Monaten nach der Befreiung.

Ein bedeutender Impuls für die Entwicklung der Stadt war die Schaffung der Möbelfabrik in Swarzędz – als Arbeitsplatz für viele Einwohner von Swarzędz und als eine Genossenschaft für den Wohnungsbau. Diese Wohnsiedlungen sind heute ein wichtiges Element der zeitgenössischen Landschaft von Swarzędz. Der Bau von mehrstöckigen Mehrfamilienhäusern durch genossenschaftlichen Besitz war seit den sechziger Jahren des zwanzigsten Jahrhunderts die Antwort auf die Wohnbedürfnisse von lokalen Mitarbeitern der

na os. Raczyńskiego, Cegielskiego, Działyńskiego i Mielżyńskiego. Spółdzielcze budownictwo mieszkaniowe spowodowało, że liczba mieszkańców miasta w krótkim czasie znacznie się powiększyła. Tym samym zrodziły się problemy podobne do tych w dużych miastach: nowe miejsca pracy, odpowiednia komunikacja, szkoły i przedszkola itp.

Dzisiejszy Swarzędz to tętniące życiem miasto, przyjazne mieszkańcom i przedsiębiorcom. W 2005 roku decyzją Rady Miejskiej Swarzędza na terenach przemysłowych w okolicy ulicy Rabowickiej utworzona została Specjalna Strefa Ekonomiczna działająca jako podstrefa Kostrzyńsko-Słubickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej. Swarzędzka podstrefa ma obszar ok. 80 ha. Miasto posiada także własną komunikację autobusową, ułatwiającą poruszanie się po terenie gminy, dającą także doskonałe połączenie z Poznaniem.

Bardzo ciekawa jest też miejska oferta kulturalna. Na stałe do kalendarza imprez wpisały się takie wydarzenia kulturalne jak międzynarodowy Przegląd Orkiestr Dętych czy Światowy Przegląd Folkloru – Integracje. Także inne imprezy przyciągają wielu odbiorców również z okolicznych miast (np. koncerty z okazji Dni Swarzędza, Józefinki, Eko-Babie Lato, Miodowe Lato w Skansenie, Diecezjalny Przegląd Piosenki Osób Niepełnosprawnych). Plenerowa Scena nad Jeziorem w Swarzędzu oraz nowoczesna Swarzędzka Sala Koncertowa w Zalasewie zapraszają na spektakle muzyczne i teatralne oraz występy kabaretowe.

followed by Dąbrowszczacy, Czwartacy, Kościuszkowcy and Gryniów Streets, and then in the southern part of the town, namely: Raczyński, Cegielski, Działyński and Mielżyński Housing Estates. Due to cooperative house-building, the population of the town has grown significantly in a very short period of time, and thus the same problems like in case of larger cities, namely: jobs and the economy, proper transport, schools and nursery schools etc., arose.

Today Swarzedz is a town which is vibrant and friendly towards both residents and entrepreneurs. In 2005, by decision of the Town Council, a Special Economic Zone was established on the industrial areas adjacent to Rabowicka Street. The SSE acts as a sub-zone of the Kostrzyn-Słubice Special Economic Zone. The sub-zone in Swarzędz occupies an area of approximately 80 ha. The town also has its own bus services, which make it easier to move throughout the commune, and also provide perfect transport links with Poznań.

The urban cultural offer of Swarzędz is also very interesting. The town's calendar of events includes recurring initiatives such as the international Brass Orchestra Festival and the World Review of Folklore 'Integration'. Furthermore, there are other events which entice residents from neighbouring cities (including Honey Summer, Diocesan Review of Songs of Disabled Persons, concerts on the occasion of the Days of Swarzędz, Józefinki, Eko-Babie Lato etc.). The Open-air Stage by the Lake and the modern Swarzędz

ersten Fabriken, die Bewohner der Stadt und später auch Menschen außerhalb von Swarzędz. Swarzędz gewann daher neue Einwohner. In den folgenden Jahren entstanden im nördlichen Teil der Stadt neue Häuser: erst in den Siedlungen Zygmunt III. Waza und Władysław IV. und danach in den Siedlungen Dąbrowszczaków, Czwartaków, Kościuszkowców sowie in der Gryniów-Str., dann auch im Süden von Swarzędz, in den Siedlungen mit folgenden Namen Raczyńskiego, Cegielskiego, Działyńskiego und Mielżyńskiego. Genossenschaftswohnungen haben dazu geführt, dass die Zahl der Stadtbewohner in kurzer Zeit deutlich stieg und damit Probleme entstanden, die denen in Großstädten ähneln: neue Arbeitsplätze und Wirtschaft, angemessene Kommunikation, Schulen und Kindergärten usw.

Heute ist Swarzędz eine lebhafte Stadt, freundlich sowohl für Einwohner als auch für Unternehmer. Im Jahre 2005 wurde nach der Entscheidung des Stadtrats von Swarzędz im Industriegebiet rund um die Rabowicka-Str. die Sonderwirtschaftszone als Untergebiet der Sonderwirtschaftszone von Kostrzyn und Słubice gegründet. Dieses Untergebiet hat eine Fläche von etwa 80 ha. Die Stadt verfügt auch über eine eigene Busverbindung, die es erleichtert, sich in der Gemeinde zu bewegen und die eine perfekte Verbindung nach Poznań herstellt.

Sehr interessant ist auch das städtische Kulturangebot. Kulturveranstaltungen wie das Internationale Konzert der Blaskapellen und das Internationale Folklorfestival „Integrationen“ gingen permanent in den Veranstal-

W pejzaż kulturalny miasta wpisały się Swarzędzka Orkiestra Dęta oraz Swarzędzka Orkiestra Flażoletowa (której twórca Wojciech Wietrzyński zapoczątkował ruch flażoletowy w całej Polsce), a także Chór Akord działający przy Cechu Stolarzy Swarzędzkich. W jubileuszowym roku 380-lecia lokacji miasta utworzono, w budynku po dawnej remizie Ochotniczej Straży Pożarnej przy ul. Bramkowej, Swarzędzkie Centrum Historii i Sztuki, pielęgnujące i przybliżające zainteresowanym m.in. historię miasta.

Ze względu na stały rozwój infrastruktury sportowej i rekreacyjnej miasto uzyskało kilkakrotnie tytuł Sportowej Gminy. Powstały liczne ścieżki rowerowe, boiska, place zabaw i plenerowe siłownie. Na zainteresowanych czekają: nowoczesny stadion miejski, skatepark, pływalnia Wodny Raj, korty tenisowe, hala sportowa i sztuczne lodowisko. Młodzi zawodnicy, nawiązując do chlubnych tradycji swarzędzkiego klubu sportowego „Unia”, trenują w wielu klubach sportowych, otrzymując za wyniki nagrody i stypendia sportowe fundowane z budżetu miasta. W kalendarz imprez sportowych wpisały się także biegi masowe, w tym „10 km Szpot Swarzędz” oraz „Półmaraton Szpot Swarzędz”. W 2018 roku fragment alei spacerowej i rowerowej nad Jeziorem Swarzędzkim nazwano imieniem artysty fotografika Henryka Błachnio, autora pięknego albumu „Swarzędz i okolice”.

Wędrując ulicami miasta odnajdujemy ślady dawnych wydarzeń i pamiątki po ludziach, których już nie ma. Punk-

Concert Hall invite to attend musical and theatrical spectacles as well as cabaret performances. The town's cultural landscape includes the Swarzędz Brass Band and Swarzędz Flageolet Band (whose founder, Wojciech Wietrzyński, sparked a nationwide flageolet movement), as well as the Akord choir operating under the auspices of the Carpenters' Guild. On the town's 380th anniversary, the Swarzędz Centre of History and Arts was opened in the former volunteer fire brigade building in Bramkova Street, adapted for its new social function. The centre's objective is to take care of and promote the history of the town.

The town has been recognised as Sports Commune on numerous occasions. This is an honour well deserved, because the town's authorities focus on the development of sports and recreational infrastructure. Numerous cycle paths, pitches, playgrounds and outdoor gyms have been developed throughout the years. Persons interested in such activities may enjoy the modern urban stadium, skate park, Wodny Raj swimming-pool, tennis courts, sports hall and an artificial ice rink. Young athletes, continuing the praiseworthy tradition of Swarzędz sports club 'Unia', can train in many sports clubs and receive sports awards and scholarships funded by the town budget. The town's calendar of sports events includes mass runs, including the 'Swarzędz Szpot Half-Marathon'. In 2018, a fragment of the walking and bicycle avenue by Swarzędz Lake was named after the fine-art photographer Henryk Blachnio, the author of the beautiful album entitled 'Swarzędz and adjacent areas'.

tungskalender ein. Auch andere Ereignisse locken viele Interessenten aus den umliegenden Städten (z.B. Honigsommer, Konzerte, an denen Behinderte teilnehmen, Konzerte anlässlich der Tage von Swarzędz, Józefinki, Nachsommer, etc.). Die Freilichtszene am See und der moderne Konzertsaal von Swarzędz laden zu musikalischen Abenden und Theateraufführungen sowie Kabarettshows ein. In die Kulturlandschaft der Stadt Swarzędz trugen sich die Blaskapelle und das Flageolett-Orchester von Swarzędz ein (deren Regisseur Wojciech Wietrzyński die Flageolett-Bewegung in Polen einführte), sowie das Chor Akord in der Zunft der Schreiner. Im Jubiläumsjahr des 380. Geburtstages der Stadt wurde in der ehemaligen Feuerwache der Freiwilligen Feuerwehr (das an seine neue soziale Funktion angepasst wurde) an der Bramkova-Str. das Swarzędzer Zentrum für Geschichte und Kunst eröffnet, das den Interessierten die Geschichte der Stadt näherbringen soll.

Die Stadt wurde mehrmals mit dem Titel der Sportgemeinschaft ausgezeichnet. Es ist eine verdiente Auszeichnung, denn die Stadtbehörden kümmern sich um die Entwicklung der Sport- und Erholungsinfrastruktur. Es wurden zahlreiche Radwege, Spielplätze und Fitness-Studios im Freien geschaffen. Auf Interessierte warten: ein modernes Stadtstadion, ein Skatepark, ein Schwimmbad „Wodny Raj“, Tennisplätze, eine Sporthalle und eine Kunsteisbahn. Jungen Spielern, die auf die glorreiche Tradition des Sportvereins „Unia“ in einer Reihe von Sportvereinen Swarzędz Bezug nehmen, werden Auszeichnungen für Leistung und Sport-Stipendien ausgegeben, die aus dem städtischen Budget finanziert werden. Sport-

tem centralnym miasta jest rynek z ratuszem. Początkowo ratusz był zwykłym domem drewnianym, by w 1860 roku stać się jednopiętrowym budynkiem murowanym, a dopiero ok. 1940 r. zyskać dodatkowo drugie piętro. Rynek to ważne miejsce w przestrzeni społecznej, miejsce, gdzie odbywają się ważne wydarzenia kulturalne, uroczystości o charakterze oficjalnym, szczególnie ze względu na to, że w jego obrębie znajdują się m.in.: obelisk z tablicą poświęcony bohaterom poległym za wolność i Ojczyznę; tablica upamiętniająca powstańców wielkopolskich – ochotników ze Swarzędza; kamień z tablicą przypominającą obchody 350-lecia miasta oraz tablica informująca o partnerskiej współpracy Swarzędza z niemieckimi miastami Ronnenbergiem i Ronneburgiem oraz francuskim Duclair. W 2014 roku po stronie wschodniej rynku odsłonięto pomnik Augusta Cieszkowskiego, filozofa i polityka z pobliskiej Wierzenicy, w 200-lecie jego urodzin. W 2015 roku na budynku przy ul. Kilińskiego została umieszczona tablica upamiętniająca wybitnego podróżnika Aleksandra Dobę, honorowego obywatela Miasta i Gminy Swarzędz, człowieka, który trzykrotnie samotnie przepłynął kajakiem Ocean Atlantycki.

Godnym uwagi obiektem w mieście jest kościół pw. św. Marcina, położony na wzgórzu nad Jeziorem Swarzędzkim. Kościół i jego otoczenie to najstarsza część miasta. Wielowiekowa, wielokrotnie remontowana i przebudowywana świątynia, nie jest cennym zabytkiem architektonicznym. Jednak na przestrzeni wieków była zawsze miejscem ważnym, elementem integrującym Polaków i wspomagającym ich w walce

Upon exploring the streets of the town, we find the traces of past events and memorabilia of people who have long passed away. The central point of the town is its market with the town hall. At first, the town hall was a modest wooden house but in 1860 it became a one-storey brick building. Around 1940, it was extended by adding another storey. The market is an important place within the town's social space as it serves as the location of important cultural events and official ceremonies, in particular, due to the fact that there are: an obelisk with a commemorative plaque devoted to the heroes who died defending their Homeland, a plaque commemorating Greater Poland insurgents, volunteers from Swarzędz, a stone with a plaque commemorating the celebrations of the town's 350th anniversary and a plaque indicating the partnership cooperation with the German towns of Ronnenberg and Ronneburg as well as the French town of Duclair. In 2014, the monument to August Cieszkowski, philosopher and politician hailing from nearby Wierzenica, was unveiled on the east side of the market so as to commemorate the 200th anniversary of his birth. The building in Kilińskiego Street is adorned with a commemorative plaque of Aleksander Doba, the honorary citizen of the Town and Commune of Swarzędz (2015), a famous traveler, sailor, owner of the title 'Adventurer of the Year', granted in 2014 by the readers of National Geographic, and a man who sailed across the Atlantic Ocean on his own.

veranstaltungen, wie „10-Kilometer-Lauf Swarzędz Szpot“ und „Halbmarathon Swarzędz Szpot“, wurden ebenfalls in den Veranstaltungskalender aufgenommen. 2018 wurde ein Teil eines Fußgänger- und Radweges am Swarzędzki-See nach dem Fotografen Henryk Błachnio genannt, der Autor des schönen Albums namens „Swarzędz und Umgebung“.

Wenn wir durch die Straßen der Stadt wandern, finden wir die Spuren vergangener Ereignisse und Erinnerungsstücke der Menschen, die nicht mehr existieren. Der zentrale Punkt der Stadt ist der Marktplatz mit dem Rathausgebäude. Ursprünglich war das Rathaus ein gewöhnliches Holzhaus, 1860 wurde es zu einem einstöckigen Backsteingebäude und erst um 1940 bekam es einen zusätzlichen zweiten Stock. Der Markt ist ein wichtiger Ort im sozialen Raum, ein Ort, wo wichtige kulturelle Veranstaltungen, Feiern mit offiziellem Charakter stattfinden, vor allem aufgrund der Tatsache, dass es in der Nähe u.a. ein Obelisk mit einer Gedenktafel gibt, die den Helden aus Swarzędz gewidmet ist, die für die Verteidigung der Heimat ihr Leben ließen; ein Stein mit einer Gedenktafel zur Feier des 350. Jahrestages der Stadt und eine Gedenktafel, die über die Partnerschaft mit den deutschen Städten Ronnenberg und Ronneburg sowie der französischen Stadt Duclair informiert. Im Jahre 2014 wurde auf der östlichen Seite des Marktes ein Denkmal zu Ehren von August Cieszkowski enthüllt, des Philosophen und Politikers aus der nahe gelegenen Stadt Wierzenica, zum 200. Jahrestag seiner Geburt. Auf dem Gebäude in der Kiliński-Str. hängt die Gedenktafel, die an Alek-

► POCZTÓWKA ZE SWARZĘDZA Z PIECZĄTKĄ LAZARETU, WYSŁANA W 1915 R.

Postcard from Swarzędz with the stamp of military hospital, sent in 1915 / Postkarte aus Swarzędz mit dem Stempel Lazarett, gesendet im Jahre 1915

◀ POCZTÓWKA ZE SWARZĘDZA Z OK. 1900 R. – KOŚCIÓŁ PW. ŚW. MARCINA

Postcard from Swarzędz, 1900 – St. Martin's Church

Postkarte aus Swarzędz um 1900 – Kirche des Heiligen Martin

▲ POCZTÓWKA 4-OBRAZKOWA ZE SWARZĘDZA Z OK. 1912 R. – KURORT MARCO, DWORZEC KOLEJOWY, SZKOŁA KATOLICKA, RATUSZ

4-picture postcard from Swarzędz, from circa 1912 – Marco Resort, Railway Station, Catholic school, Town Hall / 4-Bilder-Postkarte aus Swarzędz um 1912 – Kurort Marco, Bahnhof, Katholische Schule, Rathaus

z germanizacją. Wnętrze kościoła ozdobione jest freskami ściennymi z lat sześćdziesiątych XX wieku, wykonanymi przez Józefa i Łucję Ożminów. W pobliżu prezbiterium umieszczona jest XVII-wieczna swarzędzka pieta, a wewnątrz południowo-zachodniej kruchty – marmurowe epitafium kanonika Łukasza Zgierskiego. Przed kościołem znajduje się współczesna tablica poświęcona dzieciom, uczestnikom strajku szkolnego z lat 1906-1907 w obronie języka polskiego. W pobliżu kościoła stoi budynek pierwszej swarzędzkiej szkoły, która w tym miejscu istnieje już od 1834 roku. Na obecnym Placu Niezłomnych wyeksponowano fragment podziemnych pozostałości z dawnego zboru protestanckiego, zaś przy ul. Piaski, na dawnym cmentarzu ewangelickim, umieszczona jest tablica przypominająca dawnych mieszkańców miasta wyznania ewangelicko-augsburskiego. Martyrologię społeczności żydowskiej w okresie okupacji niemieckiej przypomina tablica na odnowionym budynku dworca kolejowego.

Na północ od kościoła pw. św. Marcina, przy ul. Zamkowej, w dużym parku, znajduje się dawny dworek właścicieli swarzędzkiego folwarku i jeziora, należący od połowy XIX wieku do rodziny Hoffmeyerów (obecnie przedszkole). W kierunku zachodnim, niedaleko Jeziora Swarzędzkiego, znajduje się Dom Akcji Katolickiej im. Jana Pawła II, dawny budynek z przełomu XIX i XX wieku bardzo popularnego wtedy Domu Zdrojowego Hermanna Marco, zwanego „Livadią”. Do Kurorthaus-u, jak określali niekiedy to miejsce

Also noteworthy is Saint Martin's Church, located on a hill above Swarzędz Lake. The temple and its surroundings constitute the oldest part of the town. It has been renovated and rebuilt on numerous occasions, thus it is not valuable from the architectural point of view. Nonetheless, it has ever since been an important place, an element that integrated Poles and supported them in their struggle against Germanization. The interior of the church is decorated with wall frescoes from the 1960s, the work of Józef and Łucja Ożmin. In the vicinity of the presbytery, one can find a seventeenth-century Swarzędz Pieta, while inside the south-western church-porch a marble epitaph of canon Łukasz Zgierski. In front of the church, there is a contemporary plaque dedicated to children who were participants in the school strike from the years 1906-1907 defending the Polish language. In the vicinity of the church, there is the building of the first Swarzędz school that has been standing there since 1834. Current Niezłomnych Square ('niezłomni' is the Polish word for 'the unbroken') is the venue of the exhibition of a fragment of the underground remains of a former Protestant temple. In Dworcowa Street, on the former Evangelical cemetery, one can find a commemorative plaque dedicated to the town's residents of the Evangelical-Augsburg denomination. The martyrdom of the Jewish community during the Nazi occupation is commemorated with a plaque in the renewed railway station building.

sander Doba erinnert, dem Ehrenbürger der Stadt und Gemeinde Swarzędz (2015), Reiser, Seemann, der im Jahre 2014 von den Lesern der Zeitschrift „National Geographic“ mit dem Titel „Traveller des Jahres“ ausgezeichnet wurde, der Mann, der den Atlantik dreimal allein mit dem Kanu überquerte.

Ein bemerkenswertes Objekt in der Stadt ist die Kirche des Heiligen Martin auf einem Hügel am See Swarzędz. Der Tempel und seine Umgebung sind der älteste Teil der Stadt. Mehrmals renoviert und umgebaut, ist es kein wertvolles architektonisches Denkmal. Im Laufe der Jahrhunderte war es jedoch immer wieder ein wichtiger Ort, ein Element, das die Polen verinnerlicht haben und sie im Kampf gegen die Germanisierung unterstützte. Das Innere der Kirche ist mit Fresken aus den sechziger Jahren des XX. Jahrhunderts geschmückt, die von Józef und Łucja Ożmin stammen. In der Nähe des Presbyteriums befindet sich eine Pieta aus dem XVII. Jahrhundert und im Innenraum der südwestlichen Vorhalle ein Epitaph vom Priester Łukasz Zgierski. Vor der Kirche befindet sich eine zeitgenössische Gedenktafel für Kinder, Teilnehmer des Schulstreiks von 1906-1907 zur Verteidigung der polnischen Sprache. In der Nähe der Kirche steht das Gebäude der ersten Schule in Swarzędz, die hier seit 1834 existiert. Auf dem Platz der Standhaften („Plac Niezłomnych“) wurde ein Fragment der unterirdischen Überreste der ehemaligen protestantischen Kirche ausgestellt und in der Dworcowa-Str., auf dem ehemaligen evangelischen Friedhof, befindet sich eine

Niemcy, przyjeżdżały liczne wycieczki mieszkańców Poznania, wykorzystując dobre połączenie kolejowe ze Swarzędzem, by na miejscu skorzystać z przejażdżki łodzią po jeziorze, z dobrej kuchni w restauracji, z sali bankietowej, w której raz w miesiącu gościł kinematograf z filmem, a także by podziwiać okazy zwierząt w małym prywatnym zoo.

Przy ul. Cieszkowskiego znajduje się pawilon meblowy Cechu Stolarzy Swarzędzkich wybudowany w 1935 r. jako pawilon wystawienniczy na drugie Targi Meblowe w Swarzędzu. Przed budynkiem usytuowano wielkie drewniane krzesło – znak rozpoznawczy swarzędzkiego meblarstwa. Po drugiej stronie ulicy stoi rzeźba autorstwa Ewy Wanat przedstawiająca postać św. Józefa, patrona stolarzy, który od 1996 roku – na mocy uchwały Rady Miejskiej i przy zgodzie władz kościelnych, został uznany także patronem Swarzędza.

Nad starszą częścią miasta góruje wieża ciśnień, która w dawnych latach dostarczała wodę do swarzędzkiej sieci wodociągowej. Jej bryła dominująca nad otoczeniem powoduje, że była i nadal jest stałym elementem zdjęć i pocztówek ze Swarzędza.

Atrakcją turystyczną jest Skansen i Muzeum Pszczelarstwa im. prof. Ryszarda Kosteckiego, mieszczący się przy ul. Poznańskiej. Muzeum jest częścią Muzeum Narodowego Rolnictwa i Przemysłu Rolno-Spożywczego w Szreniawie. Dokumentuje historię polskiego pszczelarstwa i bartnictwa, szczyty się

To the north of the Church, in a large park in Zamkowa Street, one can find the former manor of the owners of the Swarzędz grange and lake belonging from the 1850s to the Hoffmeyer family (nowadays, a nursery school). To the west of the church, near the lake, there is the John Paul II House of Catholic Action, the former building of the very popular Spa Building of Hermann Marco, called 'Livadia', from the 19th and 20th century. The Kurorthaus, as Germans called it, was visited by numerous trips of the residents of Poznań, who came here by means of a very convenient railway connection with Swarzędz and enjoyed boat rides on the lake, delicious meals in the restaurant, a banquet hall, visited once a month by a cinematographer, as well as admired the specimens of animals kept in a small private zoo.

In Cieszkowski Street, there is a furniture pavilion of the Swarzędz Carpenters' Guild, built in 1935 as an exhibition pavilion for the second edition of the Furniture Fair. In front of the building, there is an object in the form of the great wooden chair, a distinctive sign for those wishing to learn more about the current offer of Swarzędz carpenters. On the other side of the street, there is a sculpture by Ewa Wanat presenting St. Joseph, the patron saint of carpenters, and since 1996, pursuant to a resolution of the Town Council and the consent of the Catholic Church authorities, also the one of Swarzędz.

Gedenktafel, die an die ehemaligen Bewohner der Stadt der evangelisch-augsburgischen Konfession erinnert. An das Martyrium der jüdischen Gemeinde während der deutschen Besatzung erinnert eine Gedenktafel am renovierten Bahnhofsgebäude.

Nördlich der Kirche, in der Zamkowa-Str. befindet sich in einem großen Park ein ehemaliges Herrenhaus und der Farmbesitzer vom Swarzędz-See, das seit Mitte des XIX. Jahrhunderts im Besitz der Familie Hoffmeyer war (heute Kindergarten). Westlich der Kirche, in der Nähe des Sees, befindet sich das Haus der Katholischen Aktion von Jan Paweł II., ein ehemaliges Gebäude aus der Wende des 19. und Anfang des 20. Jahrhunderts, sehr beliebt im Kurhaus von HermannMarco, genannt „Livadia“. In Kurorthaus, wie dieser Ort von den Deutschen genannt wurde, kommen zahlreiche Reisende aus Poznań, die die gute Bahnverbindung mit Swarzędz nutzten, um hier Bootsfahrten auf dem See zu unternehmen, die gute Küche im Restaurant, Bankettsaal zu genießen, wo einmal im Monat ein Kinematograph einen Film zeigte, und auch um die Tiere in einem kleinen privaten Zoo zu bewundern.

In der Cieszkowski-Str. befindet sich ein Möbelpavillon der Zunft der Schreiner aus Swarzędz, gebaut im Jahre 1935, als Ausstellungspavillon für die zweite Möbelmesse. Vor dem Gebäude befindet sich ein Objekt in Form eines riesigen Holzstuhles – es ist das Markenzeichen für die Leute, die das aktuelle Angebot der Schreiner aus Swarzędz sehen wollen.

▲ POCZTÓWKA WIELOOBRAZKOWA ZE SWARZĘDZA Z OK. 1900 R. – KOŚCIÓŁ EWANGELICKI, PANORAMA OD STRONY JEZIORA SWARZĘDZKIEGO, RATUSZ, DWÓRZEC KOLEJOWE, KOŚCIÓŁ KATOLICKI, ŁÓDŹ WYCIECZKOWA KUNEGUNDA

Multi-picture postcard from Swarzędz, from circa 1900 – Evangelical church, panorama from Swarzędz Lake, Town Hall, Railway Station, Catholic church, Kunegunda cruise boat / Mehrbild-Postkarte aus Swarzędz um 1900 – evangelische Kirche, Panorama von der Seite vom Swarzędz-See, Rathaus, Bahnhof, katholische Kirche, Ausflugsboot Kunegunda

16 LUTEGO 1919 R.
– POWSTANIE
WIELKOPOLSKIE
– POCZTY
SZTANDAROWE
PRZED RATUSZEM
PODCZAS UROCZYSTEJ
PRZYSIĘGI STRAŻY
LUDOWEJ

16th February 1919
– Greater Poland
Uprising – standard-
bearers in front of the
Town Hall during the
solemn oath sworn by
the People's Guard

16. Februar 1919
– Posener Aufstand–
Fahnenträger vor dem
Rathaus während des
feierlichen Eides der
Volkswache

► 16 LUTEGO 1919 R. – POWSTANIE WIELKOPOLSKIE – MSZA ŚWIĘTA ODPRAWIANA PRZECZ
KS. STEFANA BEISERTA NA RYNKU, NA KTÓREJ POŚWIĘCONO SZTANDAR STRAŻY LUDOWEJ

16th February 1919 – Greater Poland Uprising – Holy Mass celebrated on the town market
by Fr. Stefan Beisert, during which the standards of the People's Guard were hallowed / 16. Februar
1919 – Posener Aufstand – Messe, die vom Priester Stefan Beisert auf dem Marktplatz gehalten
wurde, wo die Fahne der Volkswache geweiht wurde

unikatową kolekcją uli i barci, organizuje wystawy
i spotkania z przyrodą. Obok muzeum znajduje się
tzw. Pałacyk pod Lipami, dawna siedziba właścicieli
Nowej Wsi.

Swarzędz to nie tylko zabytkowe gmachy i miejsca.
To także ludzie, którzy tutaj się urodzili i tutaj żyli.
W Swarzędzu, jeszcze w starym zamku urodziła się
Paulina z Lauczów Wilkońska (1809-1875), powieścio-
pisarka i pamiętnikarka, córka dzierżawcy Swarzędza,
żona znanego szczególnie w kręgach warszawskich
redaktora i autora popularnych „Ramot i ramotek
literackich”. W rodzinie dzierżawcy Nowej Wsi urodził
się Józef Rivoli (1838-1926), wybitny leśnik, długoletni
nadleśniczy w dobrach kórnickich, współzałożyciel Wy-
działu Rolniczo-Leśnego Uniwersytetu Poznańskiego.
W Uzarzewie urodził się znany, szczególnie wśród
Francuzów, malarz portrecista Zygmunt Myrton-
-Michalski (1864-1909). W Wierzenicy mieszkał
August Cieszkowski (1814-1894), filozof, działacz
polityczny i społeczny, współzałożyciel Towarzystwa
Przyjaciół Nauk w Poznaniu. Z Gruszczyna pocho-
dził inżynier i konstruktor, rektor Politechniki War-
szawskiej i minister, profesor Wiesław Chrzanowski
(1880-1940). W Swarzędzu pochowany jest Henryk
Szuman (1822-1910), prawnik, działacz społeczny
i polityczny, poseł i przewodniczący Koła Polskiego
w parlamencie w Berlinie. Grób jego został zniszczony
przez młodzież hitlerowską już na początku okupacji.
Nie można zapomnieć także o żydowskim historyku

Above the town dominates the old water tower which
supplied the Swarzędz waterworks with water in the
past. The building rising above the surrounding areas
was, and still is, a recurring element of pictures and
souvenirs from Swarzędz.

An important showplace is the Ryszard Kostecki Open-
Air Museum of Beekeeping, located in Poznańska Street.
The museum is one of the branches of the National
Museum of Agriculture in Szreniawa. It documents
the history of Polish beekeeping and takes pride
in a unique collection of hives and wild beehives as
well as organizes exhibitions and meetings with
nature. Next to the Museum, there is the so-called
Palace under Limes, the former office of the owners
of Nowa Wieś.

Swarzędz offers not only historic buildings and places.
The town is also people who were born and lived
here. The old castle of Swarzędz was the birthplace
of Paulina Wilkońska (1809-1875), a novelist and
diarist, daughter of the lease-holder of Swarzędz
and the wife of the well-known editor and the author
of popular 'Ramoty i ramotki literackie'. Józef Rivoli
(1838-1926), an outstanding forester and the long-
term chief forester of Kórnickie estate, and the co-
founder of the Faculty of Forestry and Agriculture
at the University of Poznań, was born into the
family of the lease-holder of Nowa Wieś. Uzarzewo
is the birthplace of the famous, especially among the

Auf der anderen Straßenseite ist eine Skulptur von
Ewa Wanat zu sehen, die die Figur des Heiligen Józef
darstellt. Józef, der Patron der Zimmermänner und
seit 1996 – auf Beschluss des Stadtrates – auch der
Patron von Swarzędz.

Eine weitere Touristenattraktion ist das Museum in
Swarzędz und das Prof.-Ryszard-Kostecki-Imkerei-
museum, das sich in der Poznańska-Str. befindet.
Das Museum ist ein Teil des Nationalmuseums für die
Landwirtschaft und die Agrar- und Lebensmittelin-
dustrie in Szreniawa. Es dokumentiert die Geschichte
der polnischen Imkerei und Bienenzucht, verfügt über
eine einzigartige Sammlung von Bienenstöcken und
Beuten, organisiert Ausstellungen und Treffen in der
Natur. Neben dem Museum gibt es das sogenannte
Schlösschen unter den Linden, der ehemalige Sitz der
Besitzer von Nowa Wieś.

Swarzędz besteht nicht nur aus historischen Gebäu-
den und Orten, sondern auch aus Menschen, die hier
geboren wurden und lebten. In Swarzędz wurde noch
in der alten Burg Paulina von Lauczów Wilkońska
(1809-1875) geboren, Dichterin und Tagebuchschrei-
berin, Tochter des Mieters von Swarzędz, die Frau des
vor allem in den Kreisen von Warschau bekannten
Herausgebers und Autors der populären „Ramoty
i ramotki literackie”. In der Familie des Mieters von
Nowa Wieś wurde Joseph Rivoli (1838-1926) geboren,
ein hervorragender Forstwirt, ein langjähriger Förster
in den Gebieten Kórnik, Mitbegründer der Fakultät für

i wydawcy prac o charakterze źródłowym Philippie Jaffe (1819-1870) urodzonym w Swarzędzu i o niemieckim generale Erichu Ludendorffie (1865-1937) urodzonym w pobliskiej Kruszewni.

Także poza miastem, na terenie gminy Swarzędz znajduje się wiele miejsc o znaczących walorach historycznych i kulturowych. Wymienić tutaj można dwie świątynie drewniane: w Uzarzewie i Wierzenicy znajdujące się na Szlaku Kościołów Drewnianych wokół Puszczy Zielonka. W gminie podziwiać można również zabytkowe obiekty architektury świeckiej: pałac w Uzarzewie, dwór Cieszkowskih w Wierzenicy, dwór w Puszczykowie-Zaborzu, podcieniową chałupę w Wierzenicy oraz dobrze zachowaną dziewiętnastowieczną stodołę szachulcową w Gortatowie. W Uzarzewie, w pałacu rodziny Żychlińskich, dawnych właścicieli wsi, i w sąsiednim pawilonie znajduje się Muzeum Przyrodniczo-Łowieckie z unikalnym zbiorem trofeów myśliwskich oraz eksponatów przyrodniczych. W okolicach Wierzenicy odnajdujemy ślady dawnego cmentarzyska z grobami ciałoopalnymi i szkieletowymi zwanego Żalikiem, pod Uzarzewem zaś wczesno-średniowieczne grodzisko na wschodnim zboczu głębokiego, polodowcowego jaru.

Przez gminę przebiega wiele szlaków turystycznych: Cysterski Szlak Rowerowy, Szlak Kościołów Drewnianych wokół Puszczy Zielonka, szlak pielgrzymkowy – Droga św. Jakuba, oddana niedawno do użytku i poświęcona Droga Tajemnic Różańcowych (między

French, portrait painter Zygmunt Myrton-Michalski (1864-1909). August Cieszkowski, (1814-1894), a philosopher, political and social activist, the co-founder of the Poznań Society of Friends of Learning, lived in Wierzenica; professor Wiesław Chrzanowski (1880-1940), an engineer and constructor, the rector of the Warsaw University of Technology and Polish minister, hailed from Gruszczyń. Swarzędz is the burial place of Henryk Szuman (1822-1910), a lawyer, social and political activist, member and the head of the Polish Deputies’ Group) in the Berlin Parliament. His grave was destroyed by the Nazi youths early during the beginning of the occupation. One cannot forget about the Jewish historian and publisher of source works Philipp Jaffé (1819-1870), who was born in Swarzędz, or German general Erich Ludendorff (1865-1937), born in nearby Kruszewnia.

The area of Swarzędz commune includes an abundance of places with significant historical and cultural value. One can mention two wooden temples in Uzarzewo and Wierzenica, located on the so-called Wooden Church Route. One can also admire historical secular buildings: the palace in Uzarzewo, Cieszkowski manor in Wierzenica, the manor in Puszczykowo-Zaborze, the arcaded cottage in Wierzenica and the well-preserved 19th century half-timbered barn in Gortatowo. In Uzarzewo, the palace of the Żychliński family, the former owners of the village, and the adjacent pavilion host the Hunting Museum, part of the National Museum in Szreniawa.

Landwirtschaft und Forstwirtschaft an der Universität in Poznań. In Uzarzewo wurde ein vor allem bei Franzosen bekannter Maler, Zygmunt Myrton-Michalski, geboren (1864-1909). In Wierznica wohnte auch August Cieszkowski (1814-1894), Philosoph, politischer und sozialer Aktivist, Mitbegründer der Gesellschaft der Freunde der Wissenschaften in Poznań; aus Gruszczyń kam der Ingenieur und Designer, der künftige Rektor der technischen Universität in Warschau und der Minister, Professor Wiesław Chrzanowski (1880-1940). In Swarzędz wurde Henryk Szuman bestattet (1822-1910), Rechtsanwalt, sozialer und politischen Aktivist, Mitglied und Vorsitzender des polnischen Kreises im Parlament in Berlin. Sein Grab wurde zu Beginn der Besatzung durch die Hitlerjugend zerstört. Man kann und darf den jüdischen Historiker und Herausgeber von Arbeiten, Philipp Jaffe (1819-1870), geboren in Swarzędz und einen deutschen General, Erich Ludendorff (1865-1937), geboren in der Nähe von Kruszewnia, nicht vergessen.

In der Gemeinde Swarzędz gibt es auch eine Reihe von Orten mit bedeutenden historischen und kulturellen Vorzügen. Zwei hölzerne Tempel können hier erwähnt werden: in Uzarzewo und Wierzenica auf dem sogenannten Weg der Holzkirchen. In der Gemeinde kann man die historischen Gebäude der weltlichen Architektur bewundern: der Uzarzewo Palast, das Landgut der Familie Cieszkowski in Wierzenica, das Landgut in Puszczykowo-Zaborze, die Hütte in Wierzenica sowie die gut erhaltene Scheune in Gortatowo. Uzarzewo, im Palast der Familie Żychliński, den ehemaligen

Wierzenicą i Kicinem) oraz szlaki rowerowe i piesze łączące gminę Swarzędz z Puszczą Zielonką.

Urokliwe tereny doliny rzeki Cybiny wraz z Jeziołem Swarzędzkim to popularne miejsca licznie odwiedzane przez osoby lubiące aktywny wypoczynek oraz miłośników przyrody.

Gmina Swarzędz obejmuje dwadzieścia wsi sołectkich. Są to: Bogucin, Garby, Gortatowo, Gruszczyń, Janikowo Dolne (wraz z przysiółkiem Nowy Dwór), Janikowo Górne (wraz z zachodnią częścią Mechowa), Jasin, Karłowice, Kobylnica (wraz z Katarzynkami), Kruszewnia, Łowęcin, Paczkowo, Puszczykowo-Zaborze, Rabowice, Sarbinowo, Sokolniki Gwiazdowskie, Uzarzewo (wraz ze Świącinkiem), Wierzonka, Wierzenica (z częścią wschodnią Mechowa, Pawłówką i Augustówką) oraz Zalasewo.

In the areas in the vicinity of Wierzenica, we find the traces of an old cemetery with crematory and skeletal graves, named Żalik, while nearby Uzarzewo there is an early medieval fortification located at the east slope of a deep, post-glacial jar.

The commune offers many tourist trails: Cistercians’ Cycling Route, Wooden Churches Route around Zielonka Forest, the pilgrim trail, the Way of Saint James, the newly-completed and hallowed Route of Rosary Mysteries (between Wierzenica and Kicin) as well as a cycling route and foot paths linking Swarzędz with Zielonka Forest.

The captivating areas of the River Cybina valley, together with Swarzędz Lake, constitute a popular place frequented by the enthusiasts of active leisure time activities and nature lovers.

Swarzedz commune consists of 20 rural villages. These include: Bogucin, Garby, Gortatowo, Gruszczyń, Janikowo Dolne (together with Nowy Dwór hamlet), Janikowo Górne (with the western part of Mechowo), Jasin, Karłowice, Kobylnica (together with Katarzynki), Kruszewnia, Łowęcin, Paczkowo, Puszczykowo-Zaborze, Rabowice, Sarbinowo, Sokolniki Gwiazdowskie, Uzarzewo (together with Świącinek), Wierzonka, Wierzenica (with the eastern part of Mechowo, Pawłówek and Augustówka) and Zalasewo.

Besitzern des Dorfes, und im angrenzenden Pavillon befindet sich das Museum für Jägerei und Weidwerk, ein Teil des Nationalmuseums in Szreniawa.

In der Nähe von Wierzenica finden wir Spuren des alten Friedhofs mit den Gräbern, die als Żalik bezeichnet werden und unter Uzarzewo die frühmittelalterliche Siedlung am östlichen Abhang der tiefen Gletscherschlucht.

Durch die Gemeinde führen zahlreiche Wanderwege: der Zisterzienser Radweg, der Holzkirchenweg um den Zielonka- Urwald, der Pilgerweg – der so genannte Weg des Heiligen Jakobus, der neulich zur Benutzung freigegeben wurde und der sich den Mysterien des Rosenkranzes widmet (zwischen Wierzenica und Kicin), und Rad- und Wanderwege, die die Gemeinde Swarzędz mit dem Zielonka-Urwald verbinden.

Die reizvollen Gebiete des Cybina-Flusstals und der Swarzędz-See sind beliebte Orte, die von Menschen besucht werden, die aktive Erholung mögen und Naturliebhaber sind.

Die Gemeinde Swarzędz umfasst zwanzig ländliche Dörfer. Diese sind: Bogucin, Garby, Gortatowo, Gruszczyń, Janikowo Dolne (zusammen mit dem Weiler Nowy Dwór), Janikowo Górne (zusammen mit dem westlichen Teil von Mechowo), Jasin, Karłowice, Kobylnica (zusammen mit Katarzynki), Kruszewnia, Łowęcin, Paczkowo, Puszczykowo-Zaborze, Rabowice, Sarbinowo, Sokolniki Gwiazdowskie, Uzarzewo (zusammen mit Świącinek), Wierzonka, Wierzenica (mit dem östlichen Teil von Mechowo, Pawłówek und Augustówka) und Zalasewo.

▲ RATUSZ Z NIEISTNIEJĄCĄ OBECNIE CZĘŚCIĄ PARTEROWĄ, OK. 1909 R.

Town Hall with the ground floor that no longer exists, around 1909 / Rathaus mit dem heute nicht mehr existierenden Erdgeschoss, um ca. 1909

► RATUSZ, 2019 R., fot. J. Mójta

Town Hall, 2019 / Rathaus, 2019

▲ RATUSZ, 1915 R.

Town Hall, 2015 / Rathaus, 2015

► RATUSZ, 2021 R., fot. R. Błachnio

Town Hall, 2021 / Rathaus, 2021

▲ RYNEK – WIDOK W KIERUNKU ULIC WARSZAWSKIEJ I BRAMKOWEJ, OK. 1916 R.

Market Place – view in the direction of Warszawska and Bramkowa Streets, around 1916 / Marktplatz – Blick in Richtung der Warszawska- und Bramkowa-Straßen, um ca. 1916

▲ RYNEK – WIDOK W KIERUNKU ULIC WARSZAWSKIEJ I BRAMKOWEJ, 2017 R., fot. W. Buczyński

Market Place – view in the direction of Warszawska and Bramkowa Streets, around 2017 / Marktplatz – Blick in Richtung der Warszawska- und Bramkowa-Straßen, um ca. 2017

▲ PRZEDWOJENNA REMIZA STRAŻACKA, UL. BRAMKOWA
Pre-war fire station, Bramkowa Street / Feuerwehrhaus aus der Vorkriegszeit, Bramkova-Straße

▲ SWARZĘDZKIE CENTRUM HISTORII I SZTUKI, UL. BRAMKOWA, 2021 R., fot. R. Błachnio
Centre for History and Art of Swarzędz, Bramkowa Street, 2021 / Zentrum für Geschichte und Kunst von Swarzędz, Bramkova-Straße, 2021

▲ KOŚCIÓŁ EWANGELICKI (ROZEBRANY NA POZĄTKU LAT 50 XX W.) – OBECNIE PLAC NIEZŁOMNYCH, OK. 1914 R.

Evangelical Church (demolished in the early 1950s) – now the Niezłomnych Square, around 1914 / Evangelische Kirche (in den frühen 1950er Jahren abgerissen) – heute Niezłomnych-Platz, um ca. 1914

▲ PLAC NIEZŁOMNYCH, MIEJSCE PO DAWNYM KOŚCIELE EWANGELICKIM, 2021 R., fot. R. Błachnio

Niezłomnych Square, site of the former Evangelical Church, 2021 / Niezłomnych-Platz, Standort der ehemaligen evangelischen Kirche, 2021

▲ KOŚCIÓŁ PW. ŚW. MARCINA, OK. 1936 R.

St. Martin's Church, around 1936 / St. Martinskirche, um ca. 1936

▲ KOŚCIÓŁ PW. ŚW. MARCINA, 2017 R., fot. W. Buczyński

St. Martin's Church, around 2017 / St. Martinskirche, um ca. 2017

▲ SPÓŁDZIELNIA STOLARZY „JEDNOŚĆ”, LATA 20. XX W., UL. PIASKI

Cooperative of carpenters 'Jedność', 1920s, Piaski Street / Genossenschaft der Tischler „Jedność”, 1920er Jahre, Piaski-Straße

▲ PRZYCHODNIA „DIAGTER”, 2023 R., UL. PIASKI, fot. R. Błachnio

Diagter Clinic, 2023, Piaski Street / Diagter-Klinik, 2023, Piaski-Straße

▲ HOTEL I RESTAURACJA PRZY NAROŻNIKU ULICY PIASKI I PLACU NIEZŁOMNYCH, OK. 1907 R.

Hotel and restaurant on the corner of Piaski Street and Niezłomnych Square, around 1907 / Hotel und Restaurant an der Ecke der Piaski-Straße und des Niezłomnych-Platz, um ca. 1907

▲ BUDYNEK PRZY NAROŻNIKU ULICY PIASKI I PLACU NIEZŁOMNYCH (SIEDZIBA SWARZĘDZKIEJ ORKIESTRY DĘTEJ ORAZ ŚRODOWISKOWEGO DOMU SAMOPOMOCY OŚRODKA POMOCY SPOŁECZNEJ W SWARZĘDZU), 2017 R., fot. R. Błachnio

Building on the corner of Piaski Street and Niezłomnych Square (seat of the Swarzędz Brass Band and the Community Self-Help Centre of the Swarzędz Social Welfare Centre), 2017 / Gebäude an der Ecke der Piaski-Straße und des Niezłomnych-Platzes (Sitz der Swarzędzer Blaskapelle und des Gemeinde-Selbsthilfezentrums des Swarzędzer Sozialhilfezentrums), 2017.

▲ PAWILON WYSTAWIENNICZY CECHU STOLARZY SWARZĘDZKICH, UL. WRZESIŃSKA

Exhibition pavilion of the Carpenters' Guild in Swarzędz, Wrzesińska Street / Ausstellungspavillon der Tischlergilde in Swarzędz, Wrzesińska-Straße

► PAWILON MEBLOWY CECHU STOLARZY SWARZĘDZKICH, 2023 R., UL. WRZESIŃSKA, fot. R. Błachnio

Furniture pavilion of the Carpenters' Guild in Swarzędz, 2023, Wrzesińska Street / Möbelpavillon der Tischlergilde in Swarzędz, 2023, Wrzesińska-Straße

▲ BUDYNEK SZKOŁY KATOLICKIEJ PRZY ULICY ZAMKOWEJ, OK. 1910 R.

Catholic school building on Zamkowa Street, around 1910 / Katholisches Schulgebäude in der Zamkowa-Straße, um ca. 1910

▲ BUDYNEK SZKOŁY PODSTAWOWEJ NR 1, 2017 R., fot. R. Błachnio

Primary school building no. 1, 2017 / Grundschulgebäude Nr. 1, 2017

▲ PASTORÓWKA I SZKOŁA EWANGELICKA PRZY PLACU NIEZŁOMNYCH, OK. 1908 R.

Pastor's house and Evangelical school in Niezłomnych Square, around 1908 / Haus des Pastors und evangelische Schule am Niezłomnych-Platz, um ca. 1908

▲ PRZEDSZKOLE JARZĘBINKA PRZY PLACU NIEZŁOMNYCH, 2017 R., fot. B. Nawrocka

Kindergarten "Jarzębinka" in Niezłomnych Square, 2017 / Kindergarten „Jarzębinka” am Niezłomnych-Platz, 2017.

▲ DWORZEC KOLEJOWY, OK. 1916 R.
Railway station, around 1916 / Bahnhof, um ca. 1916

▲ DWORZEC KOLEJOWY, 2022 R., fot. R. Błachnio
Railway station, 2022 / Bahnhof, 2022

▲ KOŚCIÓŁ PW. ŚW. MIKOŁAJA W WIERZENICY, OK. 1920 R.

St. Nicholas Church in Wierzenica, around 1920 / St. Nikolauskirche in Wierzenica, um ca. 1920

► KOŚCIÓŁ PW. ŚW. MIKOŁAJA W WIERZENICY, 2018 R., fot. T. Rybarczyk

St. Nicholas Church in Wierzenica, 2018 / St. Nikolauskirche in Wierzenica, 2018

▲ PAŁAC ŻYCHLIŃSKICH W UZARZEWIE, OK. 1911 R.
Żychliński Palace in Uzarzewo, around 1911 / Żychliński-Palast in Uzarzewo, um ca. 1911

▲ SIEDZIBA MUZEUM PRZYRODNICZO-ŁOWIECKIEGO W UZARZEWIE, 2021 R., fot. J. Mójta
Headquarters of the Museum of Nature and Hunting in Uzarzewo, 2021 / Hauptsitz des Museums für Natur und Jagdwesen in Uzarzewo, 2021

▲ STARY MŁYN, UL. WRZESIŃSKA, LATA 80. XX W.
Old Mill, Wrzesińska Street, 1980s / Alte Mühle, Wrzesińska-Straße, 1980er Jahre

▲ PAWILON „CYBINA”, UL. WRZESIŃSKA, 2021 R., fot. R. Błachnio
‘Cybina’ Pavilion, Wrzesińska Street, 2021 / „Cybina”-Pavillon, Wrzesińska-Straße, 2021

▲ DWÓR HOFFMEYERÓW PRZY ULICY ZAMKOWEJ, OK. 1910 R.

Hoffmeyer manor house in Zamkowa Street, around 1910 / Hoffmeyer-Gutshaus in der Zamkowa-Straße, um ca. 1910

▲ PRZEDSZKOLE ŻOŁĘDZIOWE SKRZATY PRZY ULICY ZAMKOWEJ, 2018 R., fot. T. Rybarczyk

Kindergarten 'Żołędziowe Skrzaty' in Zamkowa Street, 2018 / Kindergarten „Żołędziowe Skrzaty” in der Zamkowa-Straße, 2018

▲ BUDYNEK ŻŁOBKA PRZY ZAKŁADOWYM SWARZĘDZKICH FABRYK MEBLI, UL. POZNAŃSKA, LATA 80. XX W.

Building of the kindergarten of the Swarzędz Furniture Factory, Poznańska Street, 1980s / Gebäude des Kindergartens der Swarzędzer Möbelfabrik, Poznańska-Straße, 1980er Jahre

▲ SIEDZIBA OŚRODKA KULTURY W SWARZĘDZU, 2021 R., fot. R. Błachnio

Headquarters of the Cultural Centre in Swarzędz, 2021 / Hauptsitz des Kulturzentrums in Swarzędz, 2021

▲ SZKOŁA PODSTAWOWA NR 2 W SWARZĘDZU, LATA 60. XX W., fot. J. Gruszka
Primary School No. 2 in Swarzędz, 1960s / Grundschule Nr. 2 in Swarzędz, 1960er Jahre

► SZKOŁA PODSTAWOWA NR 2 W SWARZĘDZU, 2023 R., fot. M. Błachnio
Primary School No. 2 in Swarzędz, 2023 / Grundschule Nr. 2 in Swarzędz, 2023

▲ BIUROWIEC SWARZĘDZKICH FABRYK MEBLI, UL. DWORCOWA, LATA 80. XX W.

Office building of the Swarzędz Furniture Factory, Dworcowa Street, 1980s / Bürogebäude der Möbelfabrik Swarzędz, Dworcowa-Straße, 1980er Jahre

▲ BIUROWIEC, 2022 R., UL. DWORCOWA, fot. R. Błachnio

Office building, 2022, Dworcowa Street / Bürogebäude, 2022, Dworcowa-Straße

▲ SIEDZIBA SWARZĘDZKICH FABRYK MEBLI, UL. POZNAŃSKA, fot. M. Przywecki

Headquarters of the Swarzędz Furniture Factory, Poznańska Street / Hauptsitz der Swarzędzer Möbelfabriken, Poznańska-Straße

▲ SIEDZIBA OŚRODKA POMOCY SPOŁECZNEJ W SWARZĘDZU I URZĘDU MIASTA I GMINY W SWARZĘDZU, 2021 R., fot. R. Błachnio

Headquarters of the Swarzędz Social Welfare Centre and the Swarzędz Town and Municipal Office, 2021 / Sitz des Swarzędzer Sozialhilfezentrums und des Swarzędzer Stadt- und Gemeindeamtes, 2021

▲ KŁADKA NAD UL. POZNAŃSKĄ, 1987 R., fot. J. Miecznikowski

Pedestrian bridge over the Street Poznańska, 1987 / Fußgängerbrücke über der Poznańska-Straße, 1987

▲ KŁADKA NAD UL. POZNAŃSKĄ, 2019 R., fot. J. Mójta

Pedestrian bridge over the Street Poznańska, 2019 / Fußgängerbrücke über der Poznańska-Straße, 2019

▲ DOMKI NA OS. KOŚCIUSZKOWCÓW, fot. Z. Ceglarek
Houses in the Kościuszkowców housing estate / Häuser in der Kościuszkowców- Wohnsiedlung

▲ DOMKI NA OS. KOŚCIUSZKOWCÓW, 2022 R., fot. R. Błachnio
Houses in the Kościuszkowców housing estate, 2022 / Häuser in der Kościuszkowców- Wohnsiedlung, 2022

▲ STADION PIŁKARSKI „UNII SWARZĘDZ”, fot. J. Miecznikowski
Football stadium 'Unia Swarzędz' / Fußballstadion „Unia Swarzędz”

▲ STADION MIEJSKI IM. M. ZAPOROWSKIEGO, 2021 R., fot. R. Błachnio
M. Zaporowski- Municipal Stadium / M. Zaporowski- Städtisches Stadion

▲ ŚCIEŻKA NAD JEZIOREM SWARZĘDZKIM, OK. 1985 R., fot. M. Pietrzak
Path by the Swarzędz Lake, around 1985 / Weg am Swarzędzer See, ca. 1985

▲ ŚCIEŻKA NAD JEZIOREM SWARZĘDZKIM, 2019 R., fot. J. Mójta
Path by the Swarzędz Lake, 2019 / Weg am Swarzędzer See, 2019

▲ WIDOK NA SWARZĘDZ OD STRONY JEZIORA SWARZĘDZKIEGO, OK. 1910 R.

View of Swarzędz from Swarzędz Lake, around 1910 / Aussicht auf Swarzędz von der Seite des Swarzędzki-Sees, um 1910

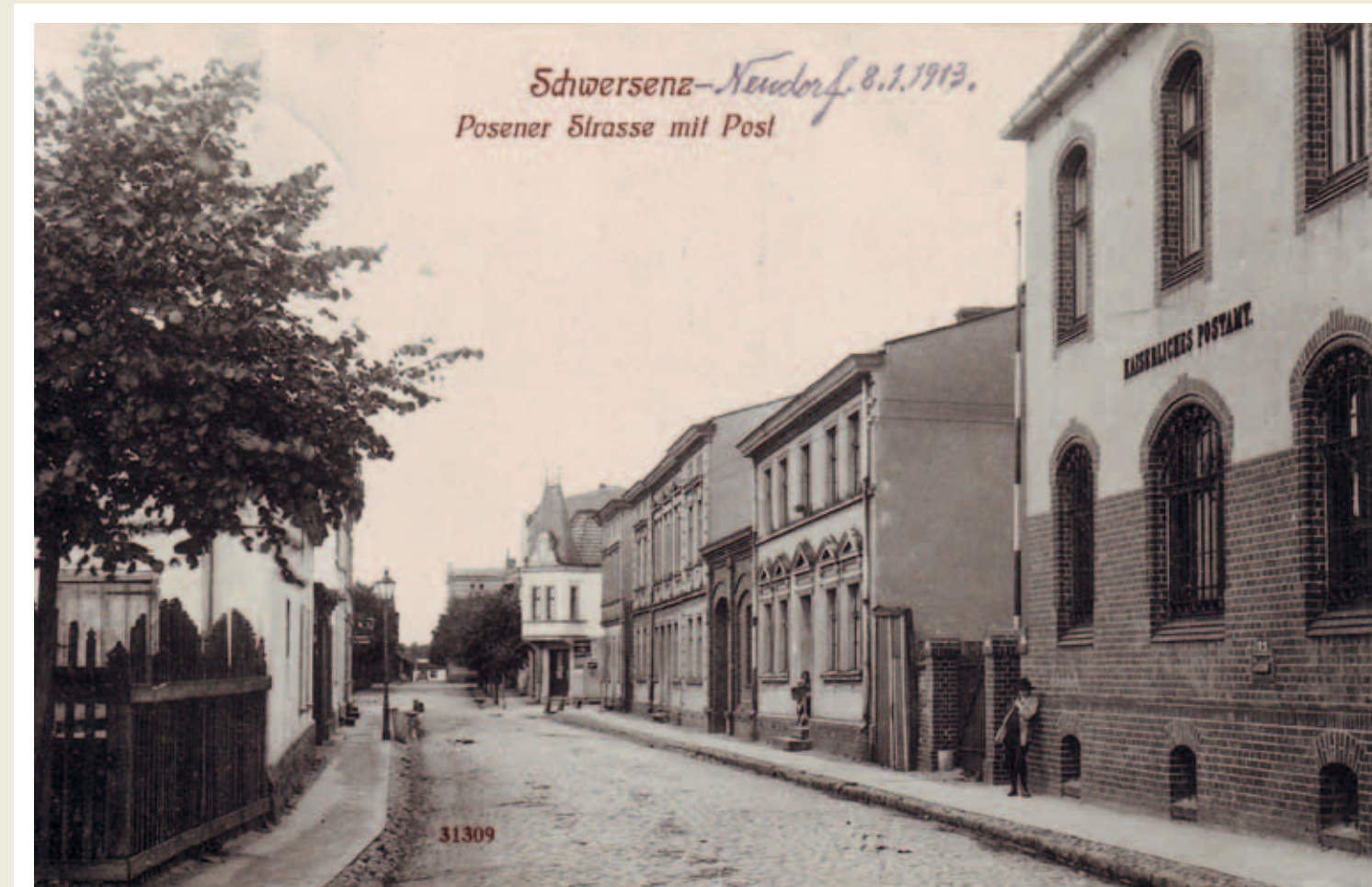
▲ WIDOK NA SWARZĘDZ OD STRONY JEZIORA SWARZĘDZKIEGO, 2011 R., fot. H. Błachnio

View of Swarzędz from Swarzędz Lake, 2011 / Aussicht auf Swarzędz von der Seite des Swarzędzki-Sees, 2011

▲ RATUSZ, RYNEK – WIDOK W KIERUNKU PLACU NIEZŁOMNYCH Z WIDOCZNYM KOŚCIOŁEM EWANGELICKIM, OK. 1901 R.

Town Hall, Market Place – view in the direction of the Niezłomnych Square with the Evangelical Church, around 1901 / Rathaus, Marktplatz - Blick in Richtung des Niezłomnych-Platz mit evangelischer Kirche, um ca. 1901

▲ ULICA PIASKI W KIERUNKU PLACU NIEZŁOMNYCH, OK. 1913 R.

Piaski Street in the direction of Niezłomnych Square, around 1913 / Piaski-Straße in Richtung des Niezłomnych-Platz, um ca. 1913

▲ DOM ZDROJOWY MARCO (OBECNIE ULICA ŚW. MARCINA), OK. 1900 R.

Marco Spa House (today św. Marcina Street), around 1900 / Kurhaus Marco (heute św. Marcina-Straße), um ca. 1900

▲ WIDOK NA JEZIORO SWARZĘDZKIE OD STRONY DOMU ZDROJOWEGO MARCO, 1918 R.

View of the Swarzędz Lake from the Marco Spa House, 1918 / Blick auf den Swarzędzer See vom Marco-Kurhaus aus, 1918

▲ ULICA KILIŃSKIEGO, OK. 1932 R.

Kiliński Street, around 1932 / Kiliński-Straße, um ca. 1932

▲ ULICA NOWY ŚWIAT, OK. 1930 R.

Nowy Świat Street, around 1930 / Nowy-Świat-Straße, um ca. 1930

▲ WIZJA ROZWOJU FABRYKI MEBLI ANTONIEGO TABAKI, RYSUNEK – LATA 30. XX W.

Vision of the development of Antoni Tabaka's furniture factory, drawing – 1930s / Entwicklungsvorstellung der Möbelfabrik von Antoni Tabaka, Zeichnung – die 30er Jahre des XX. Jahrhunderts

▲ DOM PRZY ULICY WRZESIŃSKIEJ (DAWNIEJ MŁYŃSKA), OK. 1910 R.

House on Wrzesińska Street (formerly Młyńska Street), around 1910 / Haus in der Wrzesińska-Straße (früher Młyńska-Straße), um ca. 1910

▲ BUDYNEK TOWARZYSTWA OGRODNICZEGO, UL. MARCINKOWSKIEGO, 1914 R.

Horticultural Society building, Marcinkowskiego Street, 1914 / Gebäude der Gartenbaugesellschaft, Marcinkowskiego-Straße, 1914

▲ MLECZARNIA I WIEŻA CIŚNIEŃ, UL. POZNAŃSKA, 1911 R.

Dairy and water tower, Poznańska Street, 1911 / Molkerei und Wasserturm, Poznańska-Straße 1911

▲ PANORAMA CENTRUM SWARZĘDZA, OK. 1914 R.

Panorama of the centre of Swarzędz, around 1914 / Panorama des Zentrums von Swarzędz, um ca. 1914

► PANORAMA CENTRUM SWARZĘDZA, 2021 R., fot. L. Frysiak

Panorama of the centre of Swarzędz, 2021 / Panorama des Zentrums von Swarzędz, 2021

▲ SWARZĘDZKI SZLAK MEBLOWY, 2021 R., fot. I. Paprzycka, J. Pindych
Swarzędz furniture route, 2021 / Swarzędz-Möbelroute, 2021

▲ SZKOŁA PODSTAWOWA NR 2 W ZALASEWIE, 2021 R., fot. R. Błachnio
Primary School No. 2 in Zalasewo, 2021 / Grundschule Nr. 2 in Zalasewo, 2021

▲ ŚCIEŻKA NAD JEZIOREM SWARZĘDZKIM, fot. M. Sobczyk
Swarzędz Lake Trail / Swarzędzer See-Pfad

▲ STADION MIEJSKI, SWARZĘDZKIE CENTRUM SPORTU I REKREACJI, fot. Telewizja STK
Municipal Stadium, Sports and Recreation Centre in Swarzędz / Städtisches Stadion, Sport- und Erholungszentrum in Swarzędz

▲ DWORZEC PKP W SWARZĘDZU I SWARZĘDZKIE CENTRUM RATUNKOWE, 2019 R., fot. J. Mójta
Swarzędz railway station and rescue centre, 2019 / Bahnhof von Swarzędz und Rettungszentrum, 2019

► PANORAMA POŁUDNIOWEJ CZĘŚCI SWARZĘDZA Z BOISKIEM DO HOKEJA NA TRAWIE, 2019 R., fot. S. Józwiak
Panorama of the southern part of Swarzędz with grass hockey field, 2019 / Panorama des südlichen Teils von Swarzędz mit Grashockeyfeld, 2019

▲ OSIEDLE KOŚCIUSZKOWCÓW W SWARZĘDZU, 2020 R., fot. M. Błachnio

Kościuszkowców housing estate in Swarzędz, 2020 / Kościuszkowców-Wohnsiedlung in Swarzędz, 2020

▲ DEPTAK NA OS. KOŚCIUSZKOWCÓW W SWARZĘDZU, 2019 R., fot. J. Mójta

Promenade in the Kościuszkowców housing estate in Swarzędz, 2019 / Promenade in der Kościuszkowców-Wohnsiedlung in Swarzędz, 2019

Swarzędzcy patroni ulic, rond, alei

SWARZĘDZ STREET PATRONS • STRASSEN-PATRONEN VON SWARZĘDZ

Błachnio Henryk (1952-2016)

Artysta fotografik, członek Związku Polskich Artystów Fotografików, Światowego Stowarzyszenia Artystów Fotografików i Twórców Audiowizualnych, Ekologicznego Stowarzyszenia Środowisk Twórczych. Dokumentalista życia społecznego Swarzędza i piękna okolicznej przyrody. Podróżnik, autor licznych albumów i wystaw. Regionalista i filantrop.

Patron alei nad Jeziorem Swarzędzkim.

Photographer, member of the Polish Fine-Art Photographers Association, The World Photographic and Audiovisual Artists Association, Ecological Association of Creative Communities (Ekoart) who documented social life in Swarzędz and the beauty of the surrounding nature. A traveller and author of numerous albums and exhibitions, he was also known for his philanthropy and passion for the region's culture.

Patron of an avenue by Swarzędz Lake.

Künstlerischer Fotograf, Mitglied der Union Polnischer Künstlerfotografen, des Weltverbands der Fotografen und audiovisuellen Künstler, des Ökologischen Verbands für kreative Umgebungen. Dokumentarist des gesellschaftlichen Lebens von Swarzędz und der Schönheit der umliegenden Natur. Reisender, Autor zahlreicher Alben und Ausstellungen. Regionalist und Philanthrop.

Patron der Allee am Swarzędz-See.

Piotr Choryński (1948-2020)

Pedagog, społecznik, regionalista. Dzięki jego staraniom w Swarzędzu powstała filia Biblioteki Pedagogicznej oraz pierwsze liceum ogólnokształcące – obecnie Zespół Szkół nr 2 w Swarzędzu im. T. Staniewskiego – gdzie pracował przez 20 lat jako dyrektor i nauczyciel. Wieloletni Radny Rady Miejskiej w Swarzędzu, pełnił również funkcję jej Przewodniczącego. Członek zespołu redakcyjnego swarzędzkiego pisma regionalnego „Zeszyty Swarzędzkie”. W 2000 roku założył i przez 20 lat redagował „Informator Swarzędzki” – lokalny miesięcznik informacyjno-ogłoszeniowy. Utworzył także portal swarzedz24.pl.

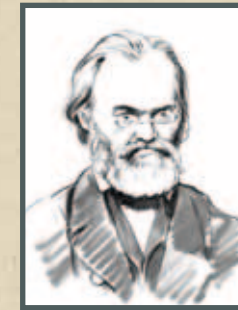
Patron alei nad Jeziorem Swarzędzkim.

Teacher, community worker, regionalist. Thanks to his efforts, a branch of the Pedagogical Library and the first general secondary school – now the T. Staniewski School Complex No. 2 in Swarzędz – were founded in Swarzędz, where he served as director and teacher for 20 years. For many years he was a member of the Swarzędz Municipal Council and also served as its chairman. Member of the editorial team of the Swarzędz regional magazine “Zeszyty Swarzędzkie”. In 2000 he founded “Informator Swarzędzki” – a local monthly news and information magazine, and was its editor for 20 years. He also created the portal swarzedz24.pl.

Patron of an avenue by Swarzędz Lake.

Pädagoge, Gemeindearbeiter, Regionalist. Dank seiner Bemühungen wurden in Swarzędz eine Zweigstelle der Pädagogischen Bibliothek und die erste allgemeinbildende Mittelschule – heute der T. Staniewski-Schulkomplex Nr. 2 in Swarzędz – gegründet, wo er 20 Jahre lang als Direktor und Lehrer tätig war. Viele Jahre lang war er Mitglied des Gemeinderats von Swarzędz und fungierte auch als dessen Vorsitzender. Mitglied des Redaktionsteams der Swarzędz Regionalzeitschrift „Zeszyty Swarzędzkie”. Im Jahr 2000 gründete er „Informator Swarzędzki” – ein lokales monatliches Nachrichten- und Informationsmagazin, und war 20 Jahre lang dessen Herausgeber. Er schuf auch das Portal swarzedz24.pl.

Patron der Allee am Swarzędz-See.

Cieszkowski August (1814-1894)

Filozof, ekonomista, polityk, poseł, działacz społeczny, współtwórca Ligi Polskiej oraz Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Poznaniu, jego trzykrotny prezes, zabiegał o polski uniwersytet w Poznaniu, założyciel Wyższej Szkoły Rolniczej im. Haliny w Żabikowie – jedynej tej rangi polskiej placówki w zaborze pruskim, właściciel Wierzenicy, pochowany w krypcie tamtejszego kościoła.

Patron ulicy w Swarzędzu i placu w Wierzenicy.

Philosopher, economist, politician, member of parliament, social activist, co-founder of the Polish League and the Poznań Society of Friends of Sciences, and its three-times president; the advocate of establishing a Polish university in Poznań; the founder of the Halina Memorial Higher School of Agriculture in Żabikowo, the sole Polish facility of such a rank existing during the period of Prussian rule; owner of Wierzenica, where he was buried in the crypt of St. Nicholas' Church.

Patron of a street in Swarzędz, and of a square in Wierzenica.

Philosoph, Ökonomist, Politiker, Abgeordneter, sozialer Aktivist und Mitbegründer der Liga der Polnischen Gesellschaft und Freunde der Wissenschaften in Poznań, dessen dreimaliger Vorsitzende, bewarb sich um die polnische Universität in Poznań, Gründer der Halina-Landwirtschaft-Hochschule in Żabikowo – der einzige solche Rang des polnischen Außenpostens in der preußischen Teilung, der Besitzer von Wierzenica, begraben in der Krypta der hiesigen Hl.-Nikolaus-Kirche.

Patron der Straße in Swarzędz und des Platzes in Wierzenica.

Fiedler Florian (1935-2009)

Nauczyciel zawodu, mistrz stolarstwa artystycznego, regionalista, pasjonat poznawania dziejów miasta, założyciel i prezes Koła Swarzędzan, społecznik, pomysłodawca i realizator wielu swarzędzkich akcji (dotyczących m.in. upamiętnienia powstania wielkopolskiego); w 2008 r. otrzymał wyróżnienie „Zasłużony dla Miasta i Gminy Swarzędz”.

Patron ronda w Swarzędzu.

Vocational teacher, master of artistic carpentry, regionalist, enthusiast of the history of the city, founder and president of the Circle of Swarzędz Residents, social worker, originator and executor of numerous initiatives in Swarzędz (including that for the commemoration of the Greater Poland uprising); in 2008, he was recognized as the 'Merited Citizen of Swarzędz Town and Commune'.

Patron of a roundabout in Swarzędz.

Lehrer des Berufs und Meister der Kunsttischlerei, Regionalist, Enthusiast der Geschichte der Stadt, Gründer und Geschäftsführer des Kreises von Swarzędz, ehrenamtlich Tätiger, Initiator und Implementierer vieler Aktionen von Swarzędz (in Bezug darauf, u. a. des Großpolnischen Aufstands zu gedenken); 2008 erhielt er die Auszeichnung „Verdienste für die Stadt und die Gemeinde Swarzędz”.

Patron des Kreisverkehrs in Swarzędz.

Ród Górków

Według zachowanych dokumentów w XVI wieku wieś Swarzędz była własnością kolejnych potomków możnego rodu Górków; po jego wygaśnięciu wieś przeszła drogą dziedziczenia w ręce Piotra Czarnkowskiego, a później Zygmunta Grudzińskiego.

Patron ulicy w Swarzędzu.

Górka family

According to surviving documents, in the 16th century the village of Swarzędz was owned by the subsequent descendants of the Górka family; after its extinction, the village passed to Piotr Czarnkowski by rule of inheritance, and afterwards to Zygmunt Grudziński.

Patron of a street in Swarzędz.

Górka-Familie

Nach erhaltenen Dokumenten aus dem 16. Jahrhundert war das Dorf Swarzędz das Eigentum nachfolgender Nachkommen der mächtigen Familie Górków; nach seinem Ablauf ging das Dorf an Piotr Czarnkowski und später an Zygmunt Grudziński über.

Patron der Straße in Swarzędz.

Grajek Leszek (1947-2002)

Inżynier, zastępca prezesa Spółdzielni Mieszkaniowej w Swarzędzu, społecznik, założyciel kilku stowarzyszeń i klubów swarzędzkich, m.in. Stowarzyszenia Przyjaciół Dzieci Specjalnej Troski, po śmierci został jego patronem; propagator turystyki i sportu; w 2003 r. – pośmiertnie – otrzymał wyróżnienie „Zasłużony dla Miasta i Gminy Swarzędz”.

Patron ronda w Swarzędzu.

Engineer, deputy president of Housing Cooperative in Swarzędz, social worker, founder of several Swarzędz-based associations and clubs, including the Association of Friends of Children with Special Needs, and the posthumous patron of the latter; the promoter of tourism and sport; in 2003, he was posthumously recognized as the 'Merited Citizen of the Town and Commune of Swarzędz'.

Patron of a roundabout in Swarzędz.

Ingenieur, stellvertretender Vorsitzender der Wohnungsbaugenossenschaft in Swarzędz, Sozialarbeiter, Gründer mehrerer Gesellschaften und Clubs in Swarzędz, darunter die Vereinigung der Freunde von Kindern besonderer Fürsorge, nach seinem Tod wurde er ihr Patron; Propagator für Tourismus und Sport; 2003 – nach dem Tod – erhielt er die Auszeichnung „Verdienste für die Stadt und die Gemeinde Swarzędz”.

Patron des Kreisverkehrs in Swarzędz.

Gronowski Rajmund (1937-1993)

Artysta muzyk, waltornista grający w wielu teatrach muzycznych w Polsce. Pedagog, wychowawca i nauczyciel muzyki i kultury muzycznej. Organizator licznych młodzieżowych zespołów i grup muzycznych. Za swoją działalność uhonorowany wieloma medalami i odznaczeniami.

W 1981 roku został dyrygentem Swarzędzkiej Orkiestry Dętej działającej przy Swarzędzkich Fabrykach Mebli.

Inicjator konkursów orkiestr dętych w Swarzędzu, które po jego śmierci przekształciły się w Festiwal Orkiestr Dętych im. Rajmunda Gronowskiego.

Patron alei nad Jeziorem Swarzędzkim.

Music artist, horn player who plays in many musical theatres in Poland. School teacher, educator and teacher of music and music culture. Organiser of numerous youth ensembles and music groups. He has been honoured with many medals and awards for his activities.

Since 1981 he has been the conductor of the Swarzędz Brass Band, which operates at the Swarzędz Furniture Factories.

Initiator of brass band competitions in Swarzędz, which became the Rajmund Gronowski Brass Band Festival after his death.

Patron of the Alley at the Swarzędz Lake.

Musikünstler, Hornist, der in vielen Musiktheatern in Polen spielt. Pädagoge, Erzieher und Lehrer für Musik und Musikkultur. Organisator von zahlreichen Jugendensembles und Musikgruppen. Für seine Tätigkeit wurde er mit vielen Medaillen und Auszeichnungen geehrt.

Seit 1981 ist er Dirigent der Swarzędzer Blaskapelle, die bei den Swarzędzer Möbelfabriken tätig ist.

Initiator von Blasmusikwettbewerben in Swarzędz, aus denen nach seinem Tod das Rajmund Gronowski –Blaskapellen–Festival wurde.

Patron der Allee am Swarzędz-See.

Grudziński Zygmunt (ok. / circa / um 1568-1653)

Wojewoda inowrocławski i kaliski, założyciel miasta, wspierając rzemieślników i kupców różnych wyznań przyczynił się do rozwoju Swarzędza.

Patron ulicy w Swarzędzu i Jasinie.

Voivode of Inowrocław and Kalisz, founder of Swarzędz; by supporting craftsmen and merchants of various faiths, he contributed to the town's development.

Patron of a street in Swarzędz and Jasin.

Woiwode von Inowrocław und Kalisz, der Gründer der Stadt, unterstützte Händler und Handwerker verschiedener Religionen, trug zur Entwicklung von Swarzędz bei.

Patron der Straße in Swarzędz und Jasin.

Rodzina Gryniów

- Franciszek Grynia (1860-1944), ogrodnik, długoletni przedwojenny sołtys wsi Swarzędz;
- Czesław Grynia, (1899-1927), powstaniec wielkopolski, oficer WP;
- Leon Grynia (1895-1939), lotnik, zginął we wrześniu 1939 r. na Ławicy w Poznaniu;
- Franciszek Grynia (1891-1961), nauczyciel w Swarzędzu.

Patron ulicy w Swarzędzu.

Grynia family

- Franciszek Grynia (1860-1944), horticulturist, long-term prewar village administrator of Swarzedz;
- Czesław Grynia, (1899-1927), Greater Poland insurgent, officer in the Polish Army;
- Leon Grynia (1895-1939), aviator, perished in Ławica (Poznań) in September, 1939;
- Franciszek Grynia (1891-1961), teacher working in Swarzędz.

Patron of Grynia street in Swarzędz.

Grynia-Familie

- Franciszek Grynia (1860-1944), Gärtner, langjähriger Vorkriegsdorfverwalter in Swarzędz;
- Czesław Grynia, (1899-1927), Aufständischer während des Großpolnischen Aufstands, Offizier der polnischen Armee;
- Leon Grynia (1895-1939), Flugzeugpilot, starb im September 1939 in Ławica in Poznań;
- Franciszek Grynia (1891-1961), Lehrer in Swarzędz.

Patron der Straße Gryniów in Swarzędz.

ks. Janke Stefan (1925-1993)

Ksiądz diecezji koszalińsko-kołobrzeskiej, w latach 1981-1990 misjonarz w Argentynie. Zmarł w Bogucinie. Ofiarodawca ziemi pod kaplicę Matki Bożej Różańcowej w Bogucinie.

Patron ulicy w Bogucinie.

Catholic priest of the Diocese of Koszalin and Kołobrzeg, missionary in Argentina from 1981 to 1990, he died in Bogucin. He donated his land in Bogucin for the chapel of Our Lady of the Rosary.

Patron of a street in Bogucin.

Priester der Diözese Koszalin-Kołobrzeg, von 1981 bis 1990 Missionar in Argentinien. Gestorben in Bogucin. Stifter des Grundstücks für die Kapelle der Muttergottes des Rosenkranzes in Bogucin.

Patron der Straße in Bogucin.

Kaczorowski Teofil (1830-1889)

Lekarz internista. Szykanowany przez zaborców za pomoc medyczną niesioną powstańcom styczniowym, przeniósł się z Gołubia do Poznania. Był kierownikiem oddziału wewnętrznego Szpitala Przemienienia Pańskiego Sióstr Miłosierdzia w Poznaniu, później dodatkowo lekarzem naczelnym Szpitala Miejskiego oraz lekarzem w fabryce H. Cegielskiego. Członek Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Poznaniu, przewodniczył Wydziałowi Lekarskiemu tejże instytucji. Redaktor naczelny „Nowin Lekarskich”, autor licznych prac naukowych.

Patron ulicy w Swarzędzu.

Doctor of internal medicine. Following reprisals for treating insurgents after the January Uprising, he moved to Poznań. There he became head of the internal medicine ward in the Sisters’ of Mercy Hospital, chief physician of the City Hospital and GP at the H. Cegielski factory. As a member of the Poznań Society for the Advancement of Arts and Science (PTPN), he presided over the Society’s Department of Medicine. He was the author of numerous studies and chief editor of the ‘Nowiny Lekarskie’ medical journal.

Patron of a street in Swarzędz.

Arzt für innere Medizin. Von den Teilungsmächten wegen seiner medizinischen Hilfe für die Aufständischen des Januaraufstandes schikaniert, zog er von Gołubie nach Posen (poln. Poznań). Er war Leiter der inneren Abteilung des Verklärungskrankenhauses der Barmherzigen Schwestern in Posen, später zusätzlich Chefarzt des Städtischen Krankenhauses und Arzt in der H. Cegielski-Fabrik. Er war Mitglied der Gesellschaft der Freunde der Wissenschaft in Poznań und leitete die medizinische Abteilung der gleichen Einrichtung. Chefredakteur der „Nowiny Lekarskie“, Autor zahlreicher wissenschaftlicher Arbeiten.

Patron der Straße in Swarzędz.

Kunert Józef (1901-1919)

Uczeń, powstaniec wielkopolski, ochotnik ze Swarzędza, zginął pod Grójcem koło Babimostu, pochowany w Swarzędzu na cmentarzu przy ul. Poznańskiej; jego nagrobek został zniszczony w 1939 r. przez niemieckiego okupanta, po wojnie odrestaurowano go wysiłkiem Swarzędzan.

Patron ronda w Swarzędzu.

Student, Greater Poland insurgent and volunteer from Swarzędz, perished in Grójec near Babimost, buried in Swarzędz at the cemetery at Poznańska Street; his gravestone, destroyed by German occupiers in 1939, renovated thanks to the efforts of the residents of Swarzędz after the war.

Patron of a roundabout in Swarzędz.

Student, Freiwilliger aus Swarzędz während des Großpolnischen Aufstandes, starb in Grójec in der Nähe von Babimost, auf dem Friedhof in der Poznańska-Straße in Swarzędz begraben. Sein Grabstein wurde 1939 von den deutschen Besatzern zerstört, nach dem Krieg wurde er durch Swarzędzans Bemühungen restauriert.

Patron des Kreisverkehrs in Swarzędz.

Kirkor Stanisław (1905-1963)

Profesor weterynarii, kierownik Zakładu Chorób Owadów Użytkowych, współtwórca skansenu pszczelarskiego; autor wielu prac o chorobach pszczoł; oficer Wojska Polskiego, podczas II wojny światowej, w 1940 r. walczył we Francji; odznaczony francuskim Krzyżem Wojny (Croix de Guerre).

Patron ulicy w Swarzędzu.

Professor of veterinary; the head of the Laboratory of Working Insect Diseases, co-founder of the open-air museum of beekeeping; author of many works on the diseases of bees; officer of the Polish Army during World War II, fighting in France in 1940; awarded with the French War Cross (Croix de Guerre).

Patron of a street in Swarzędz.

Professor für Veterinärmedizin, Leiter der Abteilung für Insektenkrankheiten, Mitbegründer des Imkereimuseums; Autor vieler Arbeiten über Bienenkrankheiten; Offizier der Polnischen Armee, während des Zweiten Weltkrieges kämpfte er 1940 in Frankreich; ausgezeichnet mit dem französischen Kriegskreuz Croix de Guerre.

Patron der Straße in Swarzędz.

Kwaśniewski Stanisław (1885-1940)

Marynarz w czasie I wojny światowej, powstaniec wielkopolski, stanął na czele grupy ochotników swarzędzkich, którzy wyruszyli do Poznania, aby zasilić oddziały powstańcze; odznaczony Medalem Niepodległości; stolarz; zginął zamęczony przez Niemców w Forcie VII w Poznaniu.

Patron ulicy w Swarzędzu.

Sailor during World War I, Greater Poland insurgent, leader of the Swarzędz volunteers marching to Poznań to reinforce insurgent troops; decorated with the Medal of Independence; carpenter; died a martyr’s death at the hand of Germans in Fort VII in Poznań.

Patron of a street in Swarzędz.

Seemann im Ersten Weltkrieg, Aufständischer während des Großpolnischen Aufstandes, führte eine Gruppe von Freiwilligen in Swarzędz an, die nach Poznań gingen, um die Aufständischen zu finanzieren; mit der Medaille der Unabhängigkeit ausgezeichnet; Zimmermann; Er wurde von den Deutschen im Fort VII in Posen getötet.

Patron der Straße in Swarzędz.

Kostecki Ryszard (1924-2001)

Profesor biologii i weterynarii, kierownik Zakładu Chorób Owadów Użytkowych po śmierci profesora S. Kirkora, współtwórca skansenu pszczelarskiego; w czasie II wojny światowej żołnierz Armii Krajowej, harcmistrz w latach 1947-1948; wykładowca akademicki, promotor prac doktorskich i habilitacyjnych; autor licznych prac dotyczących chorób pszczoł; pełnił wiele funkcji społecznych; w 1996 r. wyróżniony tytułem „Zasłużony dla Miasta i Gminy Swarzędz”.

Patron ulicy w Zalasewie.

Professor of biology and veterinary; after the death of professor S. Kirkor, the head of the Laboratory of Working Insect Diseases, co-founder of the open-air museum of beekeeping; during World War II, a soldier of the Home Army; scoutmaster between 1947 and 1948; academic teacher, supervisor of doctoral and habilitation dissertations; author of numerous works on bee diseases; holder of many social functions; in 1996, recognized as the ‘Merited Citizen of the Town and Commune of Swarzędz’.

Patron of a street in Zalasewo.

Professor für Biologie und Veterinärmedizin, Leiter der Abteilung für onkologische Krankheiten, nach dem Tod von Professor S. Kirkor, Mitbegründer des Imkereimuseums; während des Zweiten Weltkriegs ein Soldat der Heimatarmee, Pfadfinderleiter in den Jahren 1947-1948; akademischer Dozent, Betreuer von Doktor- und Habilitationsarbeiten; Autor zahlreicher Arbeiten über Bienenkrankheiten; er erfüllte viele soziale Funktionen; im Jahr 1996 mit dem Titel „Verdienste für die Stadt und die Gemeinde Swarzędz“ ausgezeichnet.

Patron der Straße in Zalasewo.

Pieprzyk Józef (1917-1997)

Socjolog, publicysta, wieloletni dziennikarz „Głos Wielkopolskiego”. Twórca i kierownik Ośrodka Dokumentacji Prasowej w Poznaniu, działacz Wielkopolskiego Towarzystwa Ludoznawczego. Dokumentował dzieje i tradycje kulturowe regionu, autor licznych opracowań naukowych i popularnonaukowych poświęconych Wielkopolsce.

Patron ulicy w Swarzędzu.

Sociologist, columnist, long-time journalist for the ‘Głos Wielkopolski’ daily paper, initiator and head of the Poznań Press Documentation Centre. As an active member of the Wielkopolska Ethnographic Society, he documented the history and cultural traditions of the region, and wrote numerous studies and articles about Wielkopolska.

Patron of a street in Swarzędz.

Soziologe, Publizist, langjähriger Journalist des „Głos Wielkopolski”. Gründer und Leiter des Pressedokumentationszentrums in Poznań, Aktivist der Großpolnischen Gesellschaft für Folklore. Er dokumentierte die Geschichte und die kulturellen Traditionen der Region. Autor zahlreicher wissenschaftlicher und populärer Studien über Großpolen (poln. Wielkopolska).

Patron der Straße in Swarzędz.

Przybylski Jakub (1898-1944)

Ślusarz w zakładach kolejowych w Poznaniu. Działacz Związku Zawodowego Kolarzy, członek PPS-Lewicy, a następnie Komunistycznej Partii Polski. W okresie okupacji hitlerowskiej zaangażowany w działalność dywersyjno-sabotażową związaną z PPR. W kwietniu 1943 r. aresztowany, więziony w Forcie VII a następnie w obozie karnym w Żabikowie, wraz z innymi działaczami PPR został rozstrzelany 13 sierpnia 1944 r.

Patron ulicy w Swarzędzu.

Locksmith for the Poznań railway plants, activist of the Railway Workers' Trade Union, member of the Polish Socialist Party, later Polish Communist Party. During the Nazi occupation he was involved in sabotage. In April 1943 he was arrested, imprisoned in KL Posen (Fort VII, Poznań), then in the penal camp in Żabikowo, where he and other socialists were executed by a firing squad on 13 August 1944.

Patron of a street in Swarzędz.

Schlosser bei den Eisenbahnwerken in Poznań. Aktivist der Eisenbahnergewerkschaft, Mitglied der PPS (Polnische Sozialistische Partei)-Linken und später der Kommunistischen Partei Polens. Während der Nazi-Okkupation war er an Sabotageakten im Zusammenhang mit der Polnischen Arbeiterpartei beteiligt. Im April 1943 verhaftet, im Fort VII und anschließend im Gefangenenlager Żabików inhaftiert, wurde er zusammen mit anderen PPR (Polnische Arbeiterpartei)-Aktivisten am 13. August 1944 erschossen.

Patron der Straße in Swarzędz.

Rivoli Józef (1838-1926)

Urodzony w Nowej Wsi leśnik, zarządca dóbr kórnickich, wybitny specjalista w dziedzinie gospodarki leśnej; współorganizator Wydziału Rolniczo-Leśnego Wszechnicy Piastowskiej w Poznaniu, pierwszy prodziekan tego Wydziału na Uniwersytecie Poznańskim; doktor honoris causa UP (1923); kawaler Krzyża Kawalerskiego Orderu Odrodzenia Polski.

Patron ulicy w Swarzędzu.

A forester from Nowa Wieś, chief forester of the Kórnickie estate, outstanding expert in the field of forest management, co-founder of Faculty of Forestry and Agriculture of the University of the Piasts in Poznań; later on, the first prorector of the Faculty at the University of Poznań; holder of an honorary doctorate of the University of Poznań (1923); holder of the Knight's Cross of the Order of Polonia Restituta.

Patron of a street in Swarzędz.

Geboren in Nowa Wieś, Förster, Geschäftsführer des Gutshofes Kórnik, ein hervorragender Spezialist auf dem Gebiet der Forstwirtschaft; Mitorganisator der Fakultät für Landwirtschaft und Forst Wszechnica Piast in Poznań, der erste Vizedekan der Fakultät an der Universität Poznań; Doktor honoris causa UP (1923); Träger des Ritterkreuzes des Ordens von Polonia Restituta.

Patron der Straße in Swarzędz.

Rutkowski Jan (1886-1949)

Profesor historii gospodarczej Polski, kierownik Katedry i wykładowca na Uniwersytecie Poznańskim. Członek Polskiej Akademii Umiejętności w Krakowie, Towarzystwa Naukowego Warszawskiego i Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk. W okresie okupacji współpracował z Tajnym Uniwersytetem Ziemi Zachodnich w Warszawie. Po wojnie uczestnik odbudowy struktur Uniwersytetu Poznańskiego i Instytutu Zachodniego. Pośmiertnie odznaczony Krzyżem Komandorskim z Gwiazdą Orderu Odrodzenia Polski (1949).

Patron ulicy w Swarzędzu.

Professor of Polish economic history, lecturer at Poznań University, and author of numerous studies. He was a member of the Polish Academy of Arts and Sciences in Kraków (PAU), Warsaw Scientific Society (TNW) and Poznań Society for the Advancement of Arts and Science (PTPN). During the Nazi occupation, he cooperated with the Secret University of the Western Lands in Warsaw. After World War II, he participated in the reviving of Poznań University and establishing the Institute of Western Affairs. In 1949 he was awarded posthumously the Order of Polonia Restituta Commander's Cross with Star.

Patron of a street in Swarzędz.

Professor für polnische Wirtschaftsgeschichte, Leiter des Lehrstuhls und Dozent an der Universität Posen. Mitglied der Polnischen Akademie der Künste und Wissenschaften in Krakau, der Warschauer Wissenschaftlichen Gesellschaft und der Posener Gesellschaft der Freunde der Wissenschaft. Während der Besatzungszeit arbeitete er mit der Geheimen Universität der Westgebiete in Warschau zusammen. Nach dem Krieg beteiligte er sich am Wiederaufbau der Strukturen der Posener Universität und des Westinstituts. Posthum wurde er mit dem Kommandeurskreuz mit Stern des Ordens der Polonia Restituta ausgezeichnet (1949).

Patron der Straße in Swarzędz.

Słociński Władysław (1899-1983)

Rolnik i prawnik, społecznik, zasłużony dla społeczności Bogucina.

Patron ulicy w Bogucinie.

Agriculturist and lawyer, with merits for the Bogucin community.

Patron of a street in Bogucin.

Bauer und Anwalt, Sozialarbeiter, Verdienste für die Bogucin-Gemeinschaft.

Patron der Straße in Bogucin.

Staniewski Tadeusz (1873-1940)

Kupiec, działacz patriotyczny, pierwszy polski burmistrz miasta po odzyskaniu niepodległości w 1918 r. i w latach 1929-1939; przewodniczący Rady Miejskiej 1920-1929; zamęczony przez Niemców w obozie koncentracyjnym w Buchenwaldzie.

Patron ulicy i szkoły w Swarzędzu.

Merchant, patriotic activist, the first Polish city mayor after Poland's regaining independence in 1918, and between 1929 and 1939; the chairperson of the Town Council in 1920-1929; killed by Germans in the Nazi concentration camp in Buchenwald.

Patron of a street and school in Swarzędz.

Kaufmann, patriotischer Aktivist, der erste polnische Bürgermeister der Stadt nach der Wiedererlangung der Unabhängigkeit im Jahr 1918 und in den Jahren 1929-1939; Vorsitzender des Stadtrates 1920-1929; von den Deutschen im KZ Buchenwald gequält.

Patron der Straße und Schule in Swarzędz.

Studniarski Wincenty (1833-1903)

Ksiądz, długoletni proboszcz parafii w Kicinie i połączonej z nią unią personalną Wierzenicy; wspierający inicjatywę społeczne wśród ludności polskiej (m.in. sekretarz i wiceprezes Kółka Rolniczego Wierzenica-Kicin, wspierał działalność Towarzystwa Kolonii Wakacyjnych i Stacji Sanitarnych „Stella” w Kobylnicy).

Patron ulicy w Wierzenicy.

Priest, long-term parson of Kicin and of Wierzenica combined by means of personal union; supporter of social initiatives among the Polish population (among others the secretary and vice-president of the Agricultural Circle of Wierzenica-Kicin, supporter of the work of 'Stella' Summer Camp and Sanitary Station Society in Kobylnica).

Patron of a street in Wierzenica.

Priester, ein langjähriger Pfarrer in Kicin und in – durch Personalunion verbundene – Wierzenica; Unterstützer der sozialen Initiativen der polnischen Bevölkerung (unter anderem der Sekretär und der Vizepräsident des Maschinenrings Wierzenica-Kicin, Unterstützer der Tätigkeit der Gesellschaft für Ferienkolonie und der Sanitären Stationen „Stella” in Kobylnica).

Patron der Straße in Wierzenica.

Szuman Henryk (1822-1910)

Prawnik, działacz społeczny i polityczny, poseł do Sejmu Pruskiego, długoletni prezes Klubu Polskiego w tym zgromadzeniu, gorący patriota; pochowany w Swarzędzu, grób na cmentarzu parafialnym został zniszczony przez okupanta niemieckiego; obecnie istnieje tu tylko tablica upamiętniająca rodzinę Szumanów.

Patron ulicy w Swarzędzu.

Lawyer, social and political activist, deputy to the Prussian Parliament, long-term president of the Polish Club in this assembly, an ardent patriot; buried in Swarzędz, his grave on the parish cemetery was destroyed by German occupiers; currently, there is only a plaque commemorating the Szuman family.

Patron of a street in Swarzędz.

Jurist, sozialer und politischer Aktivist, Mitglied des Sejms von Preußen, langjähriger Präsident des Polnischen Clubs in dieser Gemeinde, glühender Patriot; in Swarzędz begraben, das Grab des Pfarrfriedhofs wurde von den deutschen Eindringlingen zerstört; jetzt gibt es nur eine Gedenktafel an die Familie Szuman.

Patron der Straße in Swarzędz.

Tabaka Antoni (1881-1945)

Stolarz, właściciel Fabryki Stołów i Krzesel w Swarzędzu, największego zakładu w mieście w okresie międzywojennym, produkowane przez niego meble znane były w wielu krajach; zasłużony dla rozwoju rzemiosła stolarskiego w Swarzędzu; współorganizator Targów Meblowych; współinicjator budowy pawilonu meblowego; we wrześniu 1939 r. po wkroczeniu okupanta fabryka przeszła w ręce niemieckiego zarządcy, a właściciel wraz z rodziną wysiedlony do Generalnego Gubernatorstwa osiadł w Warszawie; po powstaniu warszawskim wywieziony przez Niemców do obozu koncentracyjnego Mauthausen, gdzie został zamęczony.

Patron ulicy w Swarzędzu.

Carpenter, owner of the Table and Chair Factory in Swarzędz, the biggest company in the city during the interwar period, whose furniture was known in many countries; contributed to the development of carpentry in Swarzędz; co-organizer of the Furniture Fair event; co-initiator of the furniture pavilion; in September 1939, after the Nazi's invasion, takeover of his factory by a German manager; forcibly resettled to the General Government along with his family; finally settled in Warsaw; after the Warsaw Uprising, deported by Germans to the Mauthausen concentration camp, where he was killed.

Patron of a street in Swarzędz.

Als Schreiner, Besitzer der Tafel- und Stuhlfabrik in Swarzędz, der größten Fabrik der Stadt in der Zwischenkriegszeit, waren die von ihm hergestellten Möbel in vielen Ländern bekannt; verdient für die Entwicklung der Tischlerei in Swarzędz; Mitorganisator der Möbelfabrik; Mitinitiator des Baus eines Möbelpavillons; Im September 1939, nach der Invasion des Besatzers, ging die Fabrik in die Hände des deutschen Verwalters über, und der Besitzer und seine Familie wurden in das Generalgouvernement verlegt und ließen sich in Warschau nieder; nach dem Warschauer Aufstand von den Deutschen in das Konzentrationslager Mauthausen deportiert, wo er den Märtyrertod erlitt.

Patron der Strasse in Swarzędz.

Wilkońska Paulina (1809-1875) i Wilkoński August (1805-1852)

Pisarka okresu romantyzmu, autorka wspomnień, tłumaczka i redaktorka, żona Augusta, powstańca, pisarza i krytyka literackiego, współredaktora Biblioteki Warszawskiej, autora popularnych „Ramot i ramotek literackich”; małżonkowie pochowani zostali w Siekierkach.

Patroni ulicy w Swarzędzu.

Wilkońska Paulina (1809-1875) and her husband Wilkoński August (1805-1852), insurgent, writer and literary critic

Writer from the period of Romanticism, author of memories, translator and editor; co-editor in Biblioteka Warszawska, author of the popular 'Ramoty i ramotki literackie'; both buried in Siekierki.

Patrons of a street in Swarzędz.

Wilkońska Paulina (1809-1875) und Wilkoński August (1805-1852)

Schriftstellerin der Romantik, Autorin von Erinnerungen, Übersetzerin und Redakteurin, Ehefrau von August, Aufständischer, Schriftsteller und Literaturkritiker, Mitherausgeber der Warschauer Bibliothek, Autor der populären Sammlung „Ramoty i ramotki literackie”; die Ehepartner wurden in Siekierki begraben.

Patrone der Strasse in Swarzędz.

Żóławski Wawrzyniec (1916-1957)

Taternik, alpinista, ratownik górski, autor wielu publikacji o tematyce górskiej. Kompozytor i krytyk muzyczny, profesor Wyższej Szkoły Muzycznej w Warszawie i Łodzi. W okresie okupacji żołnierz AK, uczestnik powstania warszawskiego. Wraz z matką Kazimierą uhonorowany medalem Sprawiedliwy wśród Narodów Świata za pomoc udzieloną Żydom. Zginął w Alpach ratując osoby zasypane lawiną.

Patron ulicy w Gruszczyźnie.

Mountaineer, Tatra Mountains explorer, mountain rescuer, author of many publications on mountaineering. He was a composer and music critic, professor at the School of Music in Warsaw and Łódź. During World War II he was in the underground Home Army and fought in the Warsaw Uprising. He and his mother Kazimiera were awarded the honorary title of Righteous Among the Nations for saving Jews. He died in the Alps while trying to rescue people buried in an avalanche.

Patrons of a street in Gruszczyń.

Bergsteiger, Alpinist, Bergretter, Autor zahlreicher Veröffentlichungen zu Bergthemen. Komponist und Musikkritiker, Professor an der Hochschule für Musik in Warschau und Łódź. Während der Besatzungszeit war er Soldat der Heimatarmee (AK) und Teilnehmer am Warschauer Aufstand. Zusammen mit seiner Mutter Kazimiera wurde er für seine Hilfe für die Juden mit der Medaille „Gerechte unter den Völkern” ausgezeichnet. Er kam in den Alpen bei der Rettung von Verschütteten in einer Lawine ums Leben.

Patrone der Strasse in Gruszczyń.

Kalendarium historyczne

SELECTED DATES FROM THE HISTORY OF SWARZĘDZ AUSGEWÄHLTE DATEN AUS DER GESCHICHTE VON SWARZĘDZ

OKRES PRZED LOKACJĄ MIASTA

XII wiek
Powstała parafia pw. św. Marcina Biskupa we wsi Swarzędz.

1366
Z tego roku pochodzi pierwsza zachowana wzmianka archiwalna o wsi Swarzędz i jej właścicielu Tomisławie.

Około 1407
Wieś została kupiona przez Mikołaja z rodu Górków. Swarzędz pozostawał własnością rodu Górków aż do 1592 r.

1610
Zygmunt z Grudny Grudziński zakupił wieś Swarzędz.

1621
Zygmunt Grudziński wydzielił z gruntów wsi Swarzędz część ziemi, na której pozwolił osiedlać się Żydom z Poznania. Na mocy umowy nadał im odrębne prawa i swobody; w ten sposób powstał załazek przyszłego miasta.

Lata: 1628, 1633, 1641
Napływ osadników protestanckich ze Śląska i Czech.

PERIOD BEFORE FOUNDING OF THE TOWN

12th century
The parish of St. Martin the Bishop is founded in the village of Swarzędz.

1366
The first preserved archival reference to the village of Swarzędz and its owner Tomisław dates from this year.

Around 1407
The village is bought by Mikołaj from the Górka family. Swarzędz remains in the possession of the Górka family until 1592.

1610
Zygmunt Grudziński acquires the village of Swarzędz.

1621
Zygmunt Grudziński provides part of the land of the village of Swarzędz and allows the Jews of Poznań to settle there. In an agreement he grants them their own rights and freedoms; thus the nucleus of the future city is created.

Years: 1628, 1633 and 1641
Arrival of Protestant settlers from Silesia and Bohemia.

DER ZEITRAUM VOR DER LOKALISIERUNG DER STADT

XII. Jahrhundert
Im Dorf Swarzędz wird die Pfarrei des heiligen Bischofs Martin gegründet.

1366
Aus diesem Jahr stammt der erste erhaltene archivarische Hinweis auf das Dorf Swarzędz und seinen Besitzer Tomisław.

Um 1407
Das Dorf wird von Mikołaj aus der Familie Górka gekauft. Swarzędz bleibt bis 1592 im Besitz der Familie Górka.

1610
Zygmunt aus Grudny Grudziński erwirbt das Dorf Swarzędz.

1621
Zygmunt Grudziński stellt einen Teil des Landes des Dorfes Swarzędz zur Verfügung und erlaubt dort die Ansiedlung der Posener Juden. In einer Vereinbarung gewährt er ihnen eigene Rechte und Freiheiten; so entsteht die Keimzelle der künftigen Stadt.

Jahre: 1628, 1633, 1641
Zuzug von protestantischen Siedlern aus Schlesien und Böhmen.

OKRES OD LOKACJI MIASTA

1638
Ogłoszenie przez Z. Grudzińskiego na zamku w Kórniku przywileju lokacyjnego dla nowego miasta Grzymałowa. Zgodę na lokację miasta wyraził król Zygmunt III Waza, ale przywilej lokacyjny zatwierdził już jego następca – król Władysław IV. Miasto Grzymałowo otrzymało herb i pieczęć.

1653
Założenie cechu wspólnego dla swarzędzkich kupców i rzemieślników.

1656
Większa część miasta uległa zniszczeniu w wyniku pożaru i „potopu szwedzkiego”.

Lata: 1660, 1667, 1704 i 1707
Epidemie chorób, m.in. cholery zdziesiątkowały ludność miasta i okolicznych wsi.

1790
Rozpoczęto budowę murowanego ratusza w miejsce zniszczonego drewnianego budynku. Budowę udało się ukończyć dopiero w 1860 roku.

1793
Drugi rozbiór Polski. Wielkopolska dostała się pod panowanie pruskie na następne 126 lat. W Swarzędzu mieszkało wówczas 1373 żydów (54,7%), 845 protestantów (33,7%) i 290 katolików (11,6%). Wśród około 400 rzemieślników przeważały specjalności związane z krawiectwem, tkactwem i sukiennictwem.

Koniec XVIII – połowa XIX wieku
Stopniowy upadek tkactwa w Swarzędzu.

1834
Na terenie Swarzędza-wsi, niedaleko kościoła, powstała katolicka szkoła ludowa. Oprócz niej już w samym mieście (Grzymałowie) funkcjonowała szkoła protestancka i szkoła dla dzieci z rodzin żydowskich.

PERIOD AFTER FOUNDING OF THE TOWN

1638
Announcement of the site privilege for the new town of Grzymałowo by Z. Grudziński at the castle in Kórnik. King Sigismund III. Wasa agrees to the incorporation of the town, but the incorporation privilege is only approved by his successor, King Władysław IV. The town of Grzymałowo receives a coat of arms and a seal.

1653
Establishing a common guild for merchants and craftsmen from Swarzędz.

1656
Most of the town is destroyed by fire and the ‘Swedish Flood’.

Years: 1660, 1667, 1704 and 1707
Disease epidemics, including cholera, decimate the population of the town and surrounding villages.

1790
Instead of the dilapidated wooden building, construction of a brick town hall begins. Completion only in 1860.

1793
Second partition of Poland. Greater Poland comes under Prussian rule for the next 126 years. At that time, 1,373 Jews (54.7%), 845 Protestants (33.7%) and 290 Catholics (11.6%) live in Swarzędz. Among the approximately 400 craftsmen, the specialties: tailoring, weaving and cloth-making predominate.

End of the 18th to mid-19th century
Progressive collapse of weaving in Swarzędz.

1834
A Catholic primary school is established in the village of Swarzędz near the church. In addition, there is already a Protestant school and a school for children from Jewish families in the town itself (Grzymałowo).

DER ZEITRAUM NACH DER LOKALISIERUNG DER STADT

1638
Bekanntgabe des Standortprivilegs für die neue Stadt Grzymałowo durch Z. Grudziński auf dem Schloss in Kórnik. König Sigismund III. Wasa stimmt der Eingemeindung der Stadt zu, aber das Eingemeindungsprivileg wird erst von seinem Nachfolger, König Władysław IV. genehmigt. Die Stadt Grzymałowo erhält ein Wappen und ein Siegel.

1653
Gründung einer Gilde, die von Händlern und Handwerkern aus Swarzędz geteilt wird.

1656
Der größte Teil der Stadt wird durch Feuer und die „Schwedensintflut“ zerstört.

Jahre: 1660, 1667, 1704 und 1707
Krankheitsepidemien, darunter die Cholera, dezimieren die Bevölkerung der Stadt und der umliegenden Dörfer.

1790
Anstelle des baufälligen Holzgebäudes wird mit dem Bau eines Rathauses aus Backstein begonnen. Fertigstellung erst im Jahr 1860.

1793
Zweite Teilung Polens. Großpolen kommt für die nächsten 126 Jahre unter preußische Herrschaft. In Swarzędz leben damals 1.373 Juden (54,7 %), 845 Protestanten (33,7 %) und 290 Katholiken (11,6 %). Unter den rund 400 Handwerkern herrschen die Spezialitäten: Schneiderei, Weberei und Tuchmacherei vor.

Das Ende des achtzehnten Jahrhunderts – Hälfte des neunzehnten Jahrhunderts
Allmählicher Niedergang der Weberei in Swarzędz.

1834
Eine katholische Volksschule wird in dem Dorf Swarzędz in der Nähe der Kirche eingerichtet. Darüber hinaus gibt es bereits eine evangelische Schule und eine Schule für Kinder aus jüdischen Familien in der Stadt selbst (Grzymałowo).

1843

Założenie swarzędzkiej filii Towarzystwa Pedagogicznego Polski przez swarzędzkiego proboszcza Antoniego Brzezińskiego, nauczyciela Karola Kasprowicza i właściciela Kruszewni Kazimierza Śniegockiego. Towarzystwu podlegały szkoły w Swarzędzu-wsi, Łowęcinie, Zalasewie, Uzarzewie, Sarbinowie, Wierzenicy, Jankowie, Siekierkach, Gowarzewie, Tulcach, Spławiu i Kicinie.

1887

Uruchomienie pierwszego odcinka budowanej drogi kolejowej z Poznania do Strzałkowa. W Swarzędzu, wraz z torami, do użytku oddany został budynek dworca kolejowego.

Od drugiej połowy XIX wieku

Stopniowy rozwój rzemiosła stolarskiego i meblarstwa.

1890

Zastosowanie pierwszych maszyn parowych w warsztacie stolarskim braci Augusta i Józefa Fietzów oraz w warsztacie kołodzieja Teofila Hoffmanna.

1905

Powstał warsztat stolarski Antoniego Tabaki – początek dużej fabryki meblarskiej.

1906-1907

Strajk szkolny w Wielkopolsce w obronie języka polskiego – do strajku przyłączyły się także dzieci w szkole w Swarzędzu, Łowęcinie, Wierzonce i Kobylnicy.

1914-1918

I wojna światowa. 11 listopada zakończyły się działania wojenne. 13 listopada 1918 – w Swarzędzu powstała Rada Robotników i Żołnierzy.

1918-1919

Zwycięskie Powstanie Wielkopolskie z udziałem mieszkańców Swarzędza i okolicznych wsi. Mieszkaniec Swarzędza Tadeusz Staniewski został delegatem na Polski Sejm Dzielnicowy, a od 1919 roku był pierwszym polskim burmistrzem Swarzędza.

1843

Foundation of the Swarzędz branch of the Polish Pedagogical Society by the Swarzędz priest Antoni Brzeziński, the teacher Karol Kasprowicz and the owner of Kruszewno, Kazimierz Śniegocki. The schools in Swarzędz village, Łowęcin, Zalasewo, Uzarzewo, Sarbinowo, Wierzenica, Janków, Siekierki, Gowarzewo, Tulce, Spławie and Kicin are subordinated to the association.

1887

Commissioning of the first section of the railway under construction from Poznań to Strzałków. In Swarzędz the station building is put into operation together with the tracks.

Since the 2nd half of the 19th century

Gradual development of carpentry and furniture making.

1890

Using the first steam engines in the carpentry workshop of brothers August and Józef Fitz as well as in the workshop of the wheelwright Teofil Hoffman.

1905

Antoni Tabaka’s carpentry workshop is founded - the beginning of a large furniture factory.

1906-1907

School strike in Greater Poland in defence of the Polish language – pupils in Swarzędz, Łowęcin, Wierzonka and Kobylnica also take part in the strike.

1914-1918

World War I. On 11 November, war activities come to an end. 13 November 1918 – the Workers’ and Soldiers’ Council is founded in Swarzędz.

1918-1919

The victorious Greater Poland Uprising with the participation of the inhabitants of Swarzędz and the surrounding villages. The resident of Swarzędz, Tadeusz Staniewski, becomes a deputy of the Polish District Parliament and is the first Polish mayor of Swarzędz from 1919.

1843

Gründung der Swarzędzer Filiale der Polnischen Pädagogischen Gesellschaft durch den Swarzędzer Pfarrer Antoni Brzeziński, den Lehrer Karol Kasprowicz und den Besitzer von Kruszewno, Kazimierz Śniegocki. Die Schulen in Swarzędz-Dorf, Łowęcin, Zalasewo, Uzarzewo, Sarbinowo, Wierzenica, Janków, Siekierki, Gowarzewo, Tulce, Spławie und Kicin sind dem Verein unterstellt.

1887

Inbetriebnahme des ersten Abschnitts der im Bau befindlichen Eisenbahn von Poznań nach Strzałków. In Swarzędz wird das Bahnhofsgebäude zusammen mit den Gleisen in Betrieb genommen.

Aus der zweiten Hälfte des neunzehnten Jahrhunderts

Die allmähliche Entwicklung der Tischlerei und Möbelerstellung.

1890

Der Einsatz der ersten Dampfmaschinen in der Schreinerei der Brüder August und Józef Fietz und des Raddampfers in der Werkstatt von Teofil Hoffmann.

1905

Gründung der Tischlerwerkstatt von Antoni Tabaka - der Beginn einer großen Möbelfabrik.

1906-1907

Schulstreik in Großpolen zur Verteidigung der polnischen Sprache - auch die Schüler in Swarzędz, Łowęcin, Wierzonka und Kobylnica beteiligen sich am Streik.

1914-1918

Erster Weltkrieg. Am 11. November werden die Kriegsak-tivitäten beendet. 13. November 1918 - in Swarzędz wird der Arbeiter- und Soldatenrat wird in Swarzędz gegründet.

1918-1919

Der siegreiche Großpolnische Aufstand unter Beteiligung der Einwohner von Swarzędz und der umliegenden Dörfer. Der Einwohner von Swarzędz, Tadeusz Staniewski, wird Abgeordneter des polnischen Viertelsejm und ist ab 1919 der erste polnische Bürgermeister von Swarzędz.

1934

Pożar synagogi żydowskiej.

1934

Połączono obszary administracyjne miasta i wsi Swarzędz oraz majątku ziemskiego Hoffmeyerów. Miasto, zajmujące do tej pory obszar 107 hektarów, zyskało tereny o powierzchni 340 hektarów.

1934

Odbyły się pierwsze swarzędzkie Targi Meblowe.

1935

Powstał pawilon wystawienniczy przy obecnej ul. Cieszkowskiego.

1936

W nowo wybudowanym pawilonie wystawienniczym odbyły się drugie swarzędzkie Targi Meblowe.

1939-1945

II wojna światowa. Okres okupacji niemieckiej. 11 września 1939 roku do Swarzędza wkroczyli żołnierze Wehrmachtu.

1945

Wkroczenie żołnierzy Armii Czerwonej do Swarzędza. Miasto na kilka miesięcy stało się zapleczem dla wojsk rosyjskich oblegających Poznań. W mieście władzę cywilną objęli przedstawiciele przedwojennych partii lewicowych (PPR i PPS).

1945

Swoją działalność rozpoczęła Biblioteka Miejska w Swarzędzu.

1952

Utworzono Swarzędzką Fabrykę Mebli na bazie znacjonalizowanej Fabryki Stołów i Krzeseł Antoniego Tabaki oraz Tartaku Parowego Franciszka Zawidzkiego.

1954

Do obszaru Swarzędza został przyłączony teren Nowej Wsi.

1934

Fire at the Jewish synagogue.

1934

The administrative areas of the town and village of Swarzędz and the Hoffmeyer estate are merged. The town, which previously covered an area of 107 hectares, gains an area of 340 hectares.

1934

The first Swarzędz Furniture Fair takes place.

1935

An exhibition pavilion is built on what is now Cieszkowski Street.

1936

The second Swarzędz Furniture Fair is held in the newly built exhibition pavilion.

1939-1945

World War II. Period of German occupation. On 11 September 1939, the soldiers of the Wehrmacht march into Swarzędz.

1945

Soldiers of the Red Army invade Swarzędz. The city becomes a base for the Russian troops besieging Poznań for several months. Representatives of the pre-war left-wing parties (PPR and PPS) take over civilian power in the city.

1945

The municipal library of Swarzędz begins its activities.

1952

The Swarzędz Furniture Factory is founded on the basis of Antoni Tabaka’s nationalised table and chair factory and Franciszek Zawidzki’s steam sawmill.

1954

The Nowa Wieś area is incorporated into the area of Swarzędz.

1934

Brand der jüdischen Synagoge.

1934

Die Verwaltungsgebiete der Stadt und des Dorfes Swarzędz sowie des Landgutes Hoffmeyer werden zusammengelegt. Die Stadt, die zuvor eine Fläche von 107 Hektar umfasste, gewinnt eine Fläche von 340 ha.

1934

Die erste Swarzędzer Möbelmesse findet statt.

1935

An der heutigen Cieszkowskiego-Str. wird ein Ausstellungs-pavillon errichtet.

1936

Die zweite Swarzędzer Möbelmesse wird in dem neu er-richteten Ausstellungspavillon abgehalten.

1939-1945

Zweiter Weltkrieg. Zeit der deutschen Besatzung. Am 11. Sep-tember 1939 marschieren die Soldaten der Wehrmacht in Swarzędz ein.

1945

Soldaten der Roten Armee dringen in Swarzędz ein. Die Stadt wird für mehrere Monate zu einem Stützpunkt der russischen Truppen, die Posen belagern. Vertreter der linken Vorkriegsparteien (PPR und PPS) übernehmen die zivile Macht in der Stadt.

1945

Die Stadtbibliothek von Swarzędz nimmt ihre Tätigkeit auf.

1952

Die Swarzędzer Möbelfabrik wird auf der Grundlage der verstaatlichten Tisch- und Stuhlfabrik von Antoni Tabaka und des Dampfsägewerks von Franciszek Zawidzki gegründet.

1954

Das Gebiet von Nowa Wieś wird in das Gebiet von Swarzędz eingegliedert.

1958

Powstała Robotnicza Spółdzielnia Mieszkaniowa przy SFM; zbudowano pierwszy blok spółdzielczy przy ul. Poznańskiej (obok dwóch bloków wcześniej wybudowanych przez SFM dla swoich pracowników). To początek budownictwa spółdzielczego w Swarzędzu. Obecnie istniejąca Spółdzielnia Mieszkaniowa posiada zasoby mieszkaniowe nie tylko w Swarzędzu, ale i w Poznaniu, Luboniu, Kostrzynie i Kórniku.

Lata siedemdziesiąte XX wieku

Przebudowa trasy Poznań – Warszawa (tzw. E8), która zmieniła zasadniczo układ komunikacyjny miasta. Powstała kładka dla pieszych nad trasą oraz przejazd drogowy w kierunku dworca kolejowego.

1977

Powstał Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury w Swarzędzu.

1988

Uroczyste obchody 350-lecia powstania miasta i nadania mu praw miejskich. Ukazały się dwie monografie poświęcone dziejom miasta: praca pod red. Stanisława Nawrockiego „Dzieje Swarzędza. Monografia” i praca Władysława Białka „Swarzędz 1638-1988”, dotąd najpełniejsze publikacje o historii Swarzędza.

1990

27 maja odbyły się w Polsce pierwsze wybory do samorządu terytorialnego po ich przywróceniu (wybory do samorządów zniesiono w 1950 r.). Do Rady Miejskiej w Swarzędzu wybranych zostało 30 radnych, którzy ze swego grona w tajnym głosowaniu wybrali burmistrza oraz członków Zarządu. Burmistrzem został Jerzy Gruszka.

Lata dziewięćdziesiąte XX wieku

Przekształcono SFM w spółkę akcyjną i zlikwidowano fabrykę w Swarzędzu. Stopniowo zmniejszała się ilość rzemieślniczych warsztatów stolarskich i meblarskich. Trwała budowa nowych spółdzielczych osiedli mieszkaniowych. Szybko rosła liczba mieszkańców miasta.

1958

The Workers’ Housing Cooperative is established at SFM (Furniture Factory in Swarzędz); the first cooperative block is built in Poznańska Street (next to two blocks previously built by SFM for its employees). This is the beginning of cooperative building in Swarzędz. Currently, the existing housing cooperative has housing resources not only in Swarzędz, but also in Poznań, Luboń, Kostrzyn and Kórnik.

1970s

Reconstruction of the Poznań-Warsaw line (the so-called E8), which fundamentally changes the city’s transport system. A footbridge over the line and a road crossing towards the railway station are built.

1977

The Municipal and Community Cultural Centre is founded in Swarzędz.

1988

Celebration of the 350th anniversary of the founding of the city and the granting of city rights. Two monographs on the history of the city are published: the work edited by Stanisław Nawrocki ‘History of Swarzędz. Monograph’ and the work by Władysław Białek ‘Swarzędz 1638-1988’, the most complete publications on the history of Swarzędz to date.

1990

On 27 May, the first local elections in Poland after its restoration take place (local elections had been abolished in 1950). Thirty councillors are elected to the Swarzędz City Council, which elects a mayor and the members of the administrative council from among its members by secret ballot Jerzy Gruszka is elected mayor.

1990s

SFM is transformed into a joint-stock company and the factory in Swarzędz is closed. The number of artisanal joineries and furniture workshops gradually decreases. The construction of new cooperative housing estates is started. The population of the town grows rapidly.

1958

Bei SFM (Möbelfabrik in Swarzędz) wird die Arbeiterwohnungsbaugenossenschaft gegründet; es entsteht der erste Genossenschaftsblock in der Poznańska-Str. (neben zwei Blöcken, die zuvor von SFM für seine Mitarbeiter errichtet wurden). Dies ist der Beginn des genossenschaftlichen Bauens in Swarzędz. Gegenwärtig verfügt die bestehende Wohnungsbaugenossenschaft nicht nur in Swarzędz, sondern auch in Posen, Luboń, Kostrzyn und Kórnik über Wohnressourcen.

Die 1970er Jahre

Wiederaufbau der Strecke Posen-Warschau (die so genannte E8), die das Verkehrssystem der Stadt grundlegend verändert. Es werden eine Fußgängerbrücke über der Strecke und eine Straßenkreuzung in Richtung Bahnhof gebaut.

1977

In Swarzędz wird das städtische und kommunale Kulturzentrum gegründet.

1988

Feierliche Begehung des 350. Jahrestages der Stadtgründung und der Verleihung der Stadtrechte. Es werden zwei Monographien über die Geschichte der Stadt veröffentlicht: das von Stanisław Nawrocki herausgegebene Werk „Geschichte von Swarzędz. Monographie” und das Werk von Władysław Białek „Swarzędz 1638-1988”, die bisher vollständigsten Veröffentlichungen zur Geschichte von Swarzędz.

1990

Am 27. Mai finden die ersten Kommunalwahlen in Polen nach ihrer Wiederherstellung statt (die Kommunalwahlen waren 1950 abgeschafft worden). Dreißig Ratsmitglieder werden in den Stadtrat von Swarzędz gewählt, der aus seiner Mitte in geheimer Abstimmung einen Bürgermeister und die Mitglieder des Verwaltungsrats wählt. Zum Bürgermeister wird Jerzy Gruszka gewählt.

Die 1990er Jahre

SFM wird in eine Aktiengesellschaft umgewandelt und das Werk in Swarzędz wird geschlossen. Die Zahl der handwerklichen Schreinereien und Möbelwerkstätten geht allmählich zurück. Der Bau neuer Genossenschaftssiedlungen wird in Angriff genommen. Die Bevölkerung der Stadt wächst schnell.

1991

Swarzędz nawiązał partnerskie stosunki z niemieckimi miastami Ronnenberg i Ronnenburg oraz francuskim Duclair.

1993

Powstała Szkoła Podstawowa na os. Mielżyńskiego. To piąta szkoła podstawowa na terenie miasta. Pozostałe szkoły powstały w latach: SP nr 2 – 1958 (wybudowano budynek na ul. Polnej), SP nr 3 – 1984, SP nr 4 – 1989. Najstarsza SP 1 w Swarzędzu działa od 1895 roku.

1996

Decyzją Rady Miejskiej patronem miasta został św. Józef, opiekun zawodów związanych z drewnem. Po raz pierwszy przyznano wyróżnienia „Zasłużony dla Miasta i Gminy”.

2005

Powstała Specjalna Strefa Ekonomiczna działająca jako podstrefa Kostrzyńsko-Słubickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej.

2008

Powstało Swarzędzkie Centrum Sportu i Rekreacji. Do istniejącej pływalni „Wodny Raj” dołączyły: boiska sportowe, hala sportowa, stadion miejski, skatepark, lodowisko, scena plenerowa, przystań wodna, korty tenisowe oraz siłownie zewnętrzne i place zabaw.

2009

Rozwiązano spółkę Swarzędz Meble S.A., spadkobierczynię dawniejszych Swarzędzkich Fabryk Mebli.

2013

Oddano do użytku zabytkowy dworzec kolejowy. W jego murach swoją siedzibę znalazło Centrum Powiadamiania Ratunkowego.

2018

W dawnej siedzibie remizy strażackiej przy ul. Bramkowej powstało Swarzędzkie Centrum Historii i Sztuki.

2019

Dla upamiętnienia i popularyzacji stolarskich tradycji miasta powstał Swarzędzki Szlak Meblowy.

1991

Swarzędz establishes twinning relations with the German towns of Ronnenberg and Ronnenburg and with the French town of Duclair.

1993

A primary school is founded in the Mielżyński housing estate. It is the fifth primary school in the town. The other schools are built in the following years: SP No. 2 – 1958 (construction of the building in Polna Street), SP No. 3 – 1984, SP No. 4 – 1989. The oldest SP No. 1 in Swarzędz has been in operation since 1895.

1996

By decision of the City Council, Saint Joseph, the protector of the woodworking professions, is appointed the patron saint of the city. For the first time, awards are given for ‘services to the town and the community’.

2005

A special economic zone is established as a subzone of the Kostrzyn-Słubice special economic zone.

2008

The Sports and Recreation Centre is founded in Swarzędz. The existing swimming pool ‘Wodny Raj’ is joined by sports fields, a sports hall, a municipal stadium, a skate park, an ice rink, an open-air stage, a marina, tennis courts and outdoor sports fields and playgrounds.

2009

Swarzędz Meble S.A., heir to the former Swarzędz furniture factory, is dissolved.

2013

The historic railway station is put into operation. It houses the emergency call centre.

2018

The Swarzędz Centre for History and Art is established in the former fire station on Bramkowa Street.

2019

The Swarzędz Furniture Route is established to honour and publicise the traditions of carpentry in the city.

1991

Swarzędz nimmt Partnerschaftsbeziehungen mit den deutschen Städten Ronnenberg und Ronnenburg sowie mit der französischen Stadt Duclair auf.

1993

In der Mielżyński-Wohnsiedlung wird eine Grundschule gegründet. Sie ist die fünfte Grundschule in der Stadt. Die anderen Schulen werden in den folgenden Jahren gebaut: SP Nr. 2 – 1958 (Bau des Gebäudes in der ul. Polna), SP Nr. 3 – 1984, SP Nr. 4 – 1989. Die älteste SP Nr. 1 in Swarzędz ist seit 1895 in Betrieb.

1996

Auf Beschluss des Stadtrates wird der Heilige Josef, der Beschützer der Holzberufe, zum Schutzpatron der Stadt ernannt. Zum ersten Mal werden Auszeichnungen für „Verdienste um die Stadt und die Gemeinde” verliehen.

2005

Eie Sonderwirtschaftszone wird als Unterzone der Sonderwirtschaftszone Kostrzyn-Słubice eingerichtet.

2008

In Swarzędz wird das Sport- und Erholungszentrum gegründet. Zum bestehenden Schwimmbad „Wodny Raj” kommen Sportplätze, eine Sporthalle, ein städtisches Stadion, ein Skatepark, eine Eislaufbahn, eine Freilichtbühne, ein Yachthafen, Tennisplätze sowie Outdoor-Sportplätze und Spielplätze im Freien hinzu.

2009

Swarzędz Meble S.A., Erbe der ehemaligen Möbelfabrik Swarzędz, wird aufgelöst.

2013

Der historische Bahnhof wird in Betrieb genommen. Er beherbergt die Notrufzentrale.

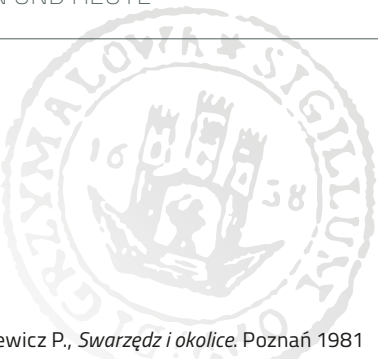
2018

Das Swarzędz-Zentrum für Geschichte und Kunst wird in der ehemaligen Feuerwache in der Bramkowa-Str. eingerichtet.

2019

Die Swarzędzer Möbelroute wird eingerichtet, um die Traditionen des Tischlerhandwerks in der Stadt zu würdigen und bekannt zu machen.

Bibliografia

Swarzędz wczoraj i dziś. Album z okazji 380. rocznicy lokacji miasta. Swarzędz 2018

100-lecie Chóru Kościelnego pod wezwaniem świętej Cecylii 1907-2007. Swarzędz 2007

Bartoszek A., Małyszka A., Pokorski M. (red.), *Udział mieszkańców Swarzędza i okolic w Powstaniu Wielkopolskim.* Swarzędz 2015

Białek W., *Swarzędz 1638-1988.* Swarzędz 1988

Błachnio H., Buczyńska E.J., Buczyński W., *Hr. August Cieszkowski.* Swarzędz 2014

Błachnio H., *Swarzędz i okolice.* Swarzędz 2008

Buczyńscy E.J. i W., *Cmentarzyska i cmentarze niegrzebalne ziemi swarzędzkiej.* Swarzędz 2003

Buczyńska E.J., Buczyński W., Wietrzyński W., *Swarzędzka Orkiestra Flażoletowa. Wybrany repertuar z lat 1996-2016 oraz najciekawsze miejsca Ziemi Swarzędzkiej.* Swarzędz 2017

Buczyński W., *Bogu na chwałę bliźniemu na ratunek. 100 lat Ochotniczej Straży Pożarnej w Swarzędzu.* Swarzędz 2007

Całka J. (oprac.), *Pięćdziesięciolecie Spółdzielni Mieszkaniowej w Swarzędzu.* Swarzędz 2008

Choryński P. (oprac.), Woliński M. (red.), *Swarzędz na starych pocztówkach.* Swarzędz 2008

Dambek J., *Opis Swarzędza i parafii swarzędzkiej w r. 1885.* „Kurier Poznański” 1886 nr 141, 144, 148, 149

Dytkiewicz A., *Swarzędz dawny i nowy. Przewodnik gospodarczo-turystyczny.* Swarzędz 1970

Dytkiewicz S., *Swarzędz miasto stolarzy.* Swarzędz 1936

Fiedler F. [et al.] (red.), *Powstanie Wielkopolskie. Mieszkańcy Swarzędza w zwycięskim zrywie niepodległościowym 1918-1919.* Swarzędz 2007

Hałas H. [et al.] (red.), *Szkoła Podstawowa nr 1 im. Stanisława Staszica. Najstarsza szkoła w Swarzędzu lata 1994-2004.* Swarzędz 2004

Kaliszan M. (oprac.), *Stowarzyszenie Śpiewacze „Akord” Cechu Stolarzy Swarzędzkich w Swarzędzu.* Swarzędz 1998

Karolczak R., *Małe kompendium wiedzy o regionalizmie swarzędzkim.* Swarzędz 2013

Kąkolewski T., Kąkolewski J., *Unia Swarzędz 1921-2011.* Swarzędz 2011

Kobza A., Przychodzki A., *Dwory i folwarki ziemi swarzędzkiej.* Swarzędz 2011 [wyd.1], Swarzędz 2012 [wyd. 2]

Kobza A., *Dzieje wsi okolic Swarzędza. Szkice i materiały do historii powiatu poznańskiego.* Swarzędz 2018 [w druku]

Kobza A. (red.), *Pół wieku budynku szkolnego przy ulicy Polnej w Swarzędzu (1958-2008).* Swarzędz 2009

Kobza A. (red.), *Szkoła Podstawowa nr 2 im. Królowej Jadwigi w Swarzędzu 1933-2002.* Swarzędz 2002

Komiński B., *Historia sportów wodnych w Swarzędzu.* Swarzędz 2016

Kostecki R. (red.), *Skansen pszczelarski w Swarzędzu.* Swarzędz 1980

Kurowski A., Buczyńska E.J., Buczyński W., *Duch wielki serce złote. August Cieszkowski jego intelektualna i materialna spuścizna.* Swarzędz 2004

Maluśkiewicz P., *Swarzędz Czerwonak i okolice.* Poznań 1988

Maluśkiewicz P., *Swarzędz i okolice.* Poznań 1981

Małyszka A., *Dzieje kościoła ewangelickiego w Swarzędzu.* „Kronika Wielkopolski” 2004 nr 4

Matysek K., *Swarzędz na starej pocztówce.* Swarzędz 1996

Michałowska-Mycielska A. (oprac. i wstęp), *Pinkas kahału swarzędzkiego (1734-1830).* Warszawa 2005

Nawrocka E., *80 lat Klubu Sportowego „Unia” Swarzędz.* Swarzędz 2001

Nawrocki S. (red.), *Dzieje Swarzędza. Monografia.* Poznań 1988

Niesyty E., Pawełczyk P., *Spółdzielnia „Jedność” 1937-1987.* Swarzędz 1987

Przychodzki A., Bartoszek A., *Swarzędz – ludzie – ule. Przyczynek do historii miasta.* Swarzędz 2016

Przychodzki A. [et al.] (red.), *Żydzi w Swarzędzu.* Swarzędz 1998

Sobczyk I. (red.), *Tadeusz Staniewski 1873-1940.* Swarzędz 2010

Targi Meblowe w Swarzędzu od 30 IX do 4 XI 34. Przewodnik [...]. Swarzędz 1934

Urbanek-Kaftan E., Wewior A. (red.), *Historia i współczesność swarzędzkiej Jedyńki.* Swarzędz [2015]

Wachowiak M., *Chwała bohaterom. Pamięci Józefa Kunerta powstańca wielkopolskiego.* Swarzędz 2015

Woźniak M., *Zasłużony Konrad Latanowicz bohaterski syn ziemi swarzędzkiej.* Swarzędz 1986

Zeszyty Swarzędzkie. Rocznik regionalny. Swarzędz 2009-2013, nr 1-4

